

Inhoud

Van de voorzitter	130
Bij de foto's op de omslag.....	130
Geheimtaal	131
In memoriam Jan Bos.....	132
In memoriam Helmoet Vos	132
Buitenbeentjes	133
Het voorkomen van de holenduif in de westelijke Eempolders	135
Advocaat van de duivel?	137
Excursieleider voor één keer?	141
Vogelscheurkalender 2015 verschenen	142
Eerste resultaten broedvogelinventarisatie Laarder Waschmeer.....	143
De uil en de wachter van het fort	145
Biodiversiteit centraal op 8e Noord-Hollandse Natuurdag	146
Foto-expositie in 't Meenthuis in Blaricum.....	147
Vogelherkenningscursus	148
Dagboek van twee nestbewakers.....	149
Een ondergeschoven kindje: koekoek	151
Excursie Bargerveen (verslag)	152
Vrijwilligers gevraagd voor hulp bij oeverwaluwenwand in Hilversum.....	153
Ontvangen literatuur.....	154
Programma	157
Overzicht ledenmutaties	159
De fuut.....	160

Wat zien ik ? pag. 148

Van de voorzitter

Als ik dit schrijf is de zomervakantieperiode aan het einde. Leuk om van de medevogelaars de verhalen te horen van mooie bestemmingen en de natuurbelevingen en de vogelwaarnemingen, die daar vaak bij horen. In ons eigen werkgebied zijn de vogels gewoon doorgedaan. Een aantal van onze meest gedreven werkgroepleden blijft juist in Nederland, omdat ze hun passie voor het vogelonderzoek volgen. Daar werd ook aandacht aan besteed in het NPO programma 10x Beter de zomer door.

Ook hebben we net de 1000-soorten dag achter de rug. Een heel leuke activiteit, waarin binnen een etmaal gepoogd wordt minimaal 1000 soorten waar te nemen in een begrensde gebied. Met als uitvalsbasis de Infoschuur hebben deelnemers van de verschillende groene groepen de omringende terreinen onderzocht op planten, zoogdieren, insecten, paddenstoelen, vogels en alles wat maar als levend organisme voorkomt. Nog niet alle gegevens zijn binnen, maar de tellerkwam op 28 augustus tot 1008 soorten, waarvan 78 vogelsoorten. Het doel (1000 soorten) is dus

gehaald. Vooral was het boeiend om zo kennis te maken met de andere takken van natuuronderzoek en te zien hoe soortenrijk de natuur is, als je er maar oog voor hebt.

Eind augustus was nog de Dutch Birdfair in de Oostvaardersplassen en dan is de zomer wel zo'n beetje afgerond. Hij is bijna weer voorbij die mooie zomer, maar de herfst is voor ons vogelaars ook heel mooi. Er staan daarom weer veel excursies op het programma o.a. om te genieten van de over- en doortrekkende vogels. Ook zijn er veel interessante avonden gevuld met bijeenkomsten in de Infoschuur. Een goede gelegenheid om resultaten van de onderzoeken te bespreken, ervaringen uit te wisselen en zeker ook om elkaar te ontmoeten en onze passie voor vogels te delen. Bestudeer dus nu het veelzijdige programma elders in deze Korhaan, noteer de evenementen die je leuk lijken in de agenda en trakteer jezelf op een aantal leuke uitstapjes.

Piet Spoorenberg

Bij de foto's op de omslag

Het thema voor de foto's op de omslag was 'Op het water'. Uit de inzendingen van de leden van de fotowerkgroep heeft de redactie een keuze gemaakt. Aan de fotografen is een korte toelichting gevraagd.

Voorblad: Elsje van der Velde

Via de vogelwerkgroepfotografen had ik vernomen, dat er een waterral tussen het riet zat in het onlangs mooi opgeknapt Park Frankendael bij het Amstelstation. Daar wilde de werkgroep heen. Zelfs vanuit het oosten van het land kwamen er vogelaars met 'grof geschut' op af om het beestje te kunnen zien en vast te leggen. Voor mij was het bijna om de hoek en dit liet ik me niet ontgaan. Vanaf een mooie plek op een bruggetje liet hij zich bewonderen. Ik maakte de foto die op het voorblad is afgebeeld vanaf dit bruggetje. Hij is echter niet van de waterral, maar van een aalscholver.

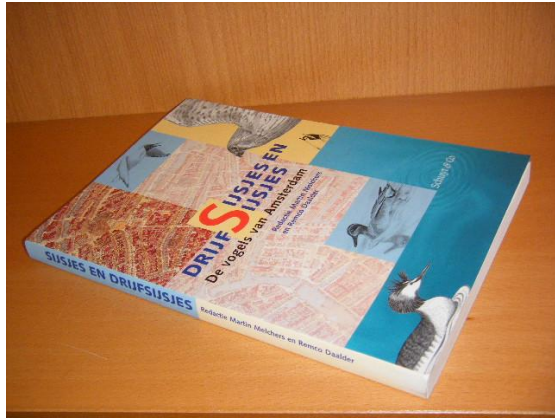
Achterblad: Jaap Bikker

Op de fiets van Bussum naar mijn werk in Amsterdam kom ik altijd langs de Melkmeent en zie de nieuwe plassen tussen dit fietspad en de Loodijk, de door de EU gesponsorde ecologische verbinding tussen het Naardermeer en de Ankeveensche Plassen. Daar heb ik heel wat mooie lepelaars, steltkluten en kemphaantjes gescoord en menige juveniele vogel, zoals deze jonge fuut. Op de woonwerkverkeerfiets heb ik niet mijn meer geavanceerde camera's en lenzen mee. Gelukkig was deze fuut dichtbij, zodat mijn reiscamera het werk kon doen. Som trillen mijn handen een beetje van de fietsinspanning, maar dat viel deze keer kennelijk mee. Wat is de fuut ook reeds als juveniel toch een prachtige vogel. Ook op vakantie in het buitenland, probeer ik fietsen en vogelen te combineren, het vogelen meestal 's ochtends voor en 's avonds na het fietsen.

Geheimtaal

Degenen die zich bezighouden met vogels vormen een doorsnede van de samenleving. Zij hanteren soms een soort geheimtaal.

Bargoens is een soort volkstaal, waarin hier en daar vogelnamen kunnen opduiken. Een bekend woord uit deze categorie, dat vooral in Amsterdam wordt gebezigd, is drijfsijs. Het is een verzamelnaam, waarmee zwanen, eenden en meeuwen worden aangeduid; wat te denken van een duivenplat voor een hoge boezem of billen.

Wanneer echter een kaneelduiker wordt gezien, heeft dat niets te maken met een vogelsoort. Het gaat dan om een smalende uitdrukking voor een klein of naïef persoon. Wie kluivenduiker zegt scheldt iemand uit en bedoelt stommeling. Een vink duidt op een beurs en een platvink heeft betrekking op een portefeuille. Het werkwoord vinken heeft wel te maken echte vogels: het vangen van vinken. Een andere betekenis is het bezoeken van dames van plezier. Wanneer iemand vertelt dat hij een ruigpoot heeft gezien, kan dat door sommige mensen worden opgevat als de waarneming van een homoseksueel. De bargoense woorden uil, uilenjong en uilenbal worden door homoseksuelen gebruikt voor heteroseksuelen. Uilenkiek is een scheldwoord en met uilenzeik wordt verschaald bier bedoeld. De bij vogelaars bekende soortnaam zanglijster wordt gehanteerd voor iemand die door opvallend gedrag commentaar uitlokt. De schijtlijster behoeft geen nadere uitleg.

Er bestaat ook nog een andere geheimtaal: het jargon. Daar bedienen vaklieden en andere deskundigen zich van. Ook vogel-liefhebbers bezondigen zich daaraan met specifieke uitdrukkingen of namen.

Wanneer je de pech hebt als beginneling in een groep ervaren vogelaars terecht te komen, die onderling het jargon bezigen, is het vaak maar raden wat ze bedoelen. Hier spreekt een ervaringsdeskundige, die als klunsje op jeugdige leeftijd mee ging met excursies van jeugdbonden voor natuurstudie. De soorten vlogen hem om de oren, maar wat was nu een slob, krak, fluiteend, boterbuijk, tuut, bontje, robotap of blako? Men was bereid om te vertalen. Het waren respectievelijk slob- en krakeend, smient, grote zaagbek, tureluur, bonte strandloper, roodborsttapuit en bladkoning. Ook werd toen duidelijk dat het bij kwakertjes, soep- en boereneenden steeds om een en dezelfde soort ging: gedomesticeerde wilde eenden. Bij een excursie langs de Hondsbos Zeewering repte de excursieleider over pijlen, die langs kwamen keilen. Wie vraagt wordt vaak wijzer. De pijlen waren pijlstormvogels. Hun wijze van vliegen werd keilen genoemd. Dit deden ze door vrijwel zonder met de vleugels te slaan te kantelen en golfdalen in te duiken.

Later kwamen er na contacten met andere vogelaars nog een heleboel uitdrukkingen bij. De Kist (Elseviërs Vogelgids), de vogelbijbel, verdween na vele herdrukken en kon worden bijgeschreven in het verdwynwoordenboek. Zijn plaats werd ingenomen door een nieuwe term Lajo, veldgids voor de vogels van Europa van Lars Johnson. Een recente toevoeging in het jargon is het werkwoord boomtoppen, een term die gelanceerd is door roofvogelkenner Rob Bijlsma.

Penlijster

In memoriam Jan Bos

Op 29 juni 2014 is in zijn woonplaats Huizen op de leeftijd van 84 jaar Jan Bos overleden. Zijn hele leven heeft vol gestaan van activiteiten en daarbij vonden tal van bijzondere prestaties plaats. Bijna vijftig jaar heb ik het genoeg gehad Jan van dichtbij op allerlei terreinen te mogen meemaken. Hij was een charmante man die mensen voor zich wist in te nemen en was diplomatiek, waar diverse organisaties de vruchten van hebben geplukt. Daarnaast ook een gedreven en enthousiast organisator die zijn hele leven voortdurend initiatieven nam. Zoals vroeger bij veel vogel- en natuurbeschermers het geval was, lag Jan zijn oorsprong bij de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie. Als jongetje was hij medeoprichter van de afdeling Heerenveen, waar hij tegelijkertijd begon met een afdelingsblad. Het schrijven werd zijn beroep, hij werd journalist en belandde na enige tijd in het Gooi. Daar was hij in 1967 een van de initiatiefnemers bij het oprichten van de Vogelwerkgroep en werd voorzitter. Die functie vervulde hij tot eind 1970 en in die periode zijn tal van stappen gezet. Vooral Zuidelijk Flevoland kreeg toen veel aandacht. Er was in die tijd een speciale commissie voor. Er waren bemoeienissen met de observatiehut de Grauwe Gans bij de Knardijk, er was bewaking van een visdievenkolonie.

Torenavalkkasten werden geplaatst en het Gooimeer werd met hulp van de Jeugdbond voor Natuurstudie en de Christelijke Jeugdbond van Natuurvrienden ontdaan van grote hoeveelheden aangespoeld vuil. Helaas is een plan van hem, de oprichting van een ornithologisch centrum aan het Nijkerkernauw in de Polder Arkemheen, nooit van de grond gekomen. Mede door zijn bemoeienissen is uit de commissie Zuidelijk Flevoland de Stichting Vogel- en Natuurwacht opgericht, die zich in Flevoland bezighoudt met vogels. Ook waren er acties tegen de aanleg van een weg door het Bikbergerbos en het plan voor een hoogspanningsleiding naar Lelystad. In zijn tijd kwam ook de cursus vogelherkenning van de grond.

In 1971 is hij als blijk van waardering voor zijn grote verdiensten voor de vereniging benoemd tot erelid. Op 4 juli is Jan begraven op de Algemene Begraafplaats in Bussum. Tijdens deze plechtigheid was de vogel van het jaar - de gaai - ook vertegenwoordigd. Alsof het een soort eerbetoon was vloog hij laag over de rouwende aanwezigen. Met Jan zijn laatste vlucht is een bijzonder persoon van ons heengegaan.

Dick A. Jonkers

In memoriam Helmoet Vos

Ruim een maand voor zijn 73^e verjaardag is op 6 mei 2014 Helmoet Vos overleden. Tijdens mijn opleiding als IVN-natuurgids in 1996 ontmoette ik Helmoet bij hem thuis voor het opzetten van een nieuwe natuurcursus. Het werd een vleermuizencursus in drie delen, die bestond uit twee avonden en een excursie. Dit samen voorbereiden en vorm geven en de daarop volgende cursussen zijn de start geweest voor een hechter contact. Uiteindelijk mondde dit uit in wekelijkse natuuruitstapjes. We gingen samen op stap naar het Laarder Waschmeer, de Amsterdamse Waterleidingsduinen, de Oostvaardersplassen en de pier bij IJmuiden. Ook namen we samen deel aan IVN-weekenden en vogelwerkgroepsreisjes. Van zijn ongelofelijke kennis van de natuur, fototechniek en computers heb ik heel veel opgestoken.

Helmoet bedankt!

Bertus van den Brink

Helmoet

Foto: Bertus van den Brink

Buitenbeentjes

Carel deVink

In de lente is de roodborsttapuit een niet te missen soort op onze heidevelden. Daarom kijk ik ook niet vreemd op van twee zingende mannetjes van deze soort die elkaar een stukje grondgebied misgunnen. Dan slaat opeens de twijfel toe. Die ene, is dat wel een roodborsttapuit? Een beetje man 'robotap' heeft een zwarte kop met witte kraag. Maar deze heeft een vrijwel witte kop! (zie foto) Het blijkt te gaan om een exemplaar met afwijkende tekening.

Zo kunnen algemene soorten je soms verrassen. Door hun uiterlijk, hun gedrag of andere ongewone zaakjes. Wie verwacht er een aangespoelde, dode meerkoet op het Noordzeestrand? Het zoute water 'vloekt' met de voorkeur van deze zoetwatervogel. Even vreemd is het om in november een gekraagde roodstaart in mijn achtertuin te zien. De zwarte roodstaart overwintert soms in onze streken, maar de gekraagde trotseert de Middellandse Zee en Sahara om onze winter te ontlopen. En dat doet hij al vóór november begint. Wie heeft er ooit een visarend een rat zien vangen? Ik!

De spreekwoordelijke witte raaf zullen we niet snel tegenkomen, maar heel wat vogelsoorten vertonen witte of ongewoon bleke elementen in hun verkleed. Leucistische verschijnselen*. Een merelman met een witgeklepte kop, alsof hij die in de yoghurt heeft ondergedompeld. Kauwen en zwarte kraaien met witte plekken in hun donkere kleed. Was de witte huismus in Bussum, winter 2012/13 een albino of was er sprake van leucisme? De jonge boerenzwaluw die in de zomer van 2010 bij de Karnemelksloot rondvloog was in ieder geval geen zuivere albino: de keel was vaag beige. Zuiver albinisme is in de natuur een zeldzaam verschijnsel. Het tegenovergestelde van dit verschijnsel is melanisme. Vogels met een uitzonderlijk donkere tint zijn het gevolg van dat verschijnsel. Zij hebben door een genetische speling een teveel aan melanine, het donkere pigment in hun veren. Een bijna zwarte grutto, een donker grijsbruine Turkse tortel, beide ben ik wel eens tegengekomen. Een bijna zwart vrouwtje wilde eend dat een winter lang rond het Naardermeer zwierf, kon mogelijk ook in deze categorie geplaatst worden. Maar bij eenden en ganzen spelen ook invloeden van tamme kweekvormen een storende rol.

Dat brengt ons bij andere toevalstreffers, de hybriden ofwel kruisingen. Wat moet je denken van een grauwe gans met witte wangen? Daar zit een brandgans als voorouder tussen. In de vijver bij Bussum-Zuid verbleef ooit een man wilde eend met de koptekening van een Siberische taling. En nabij Nederhorst den Berg zwom geruime tijd een wonderlijke kruising rond van een krooneend en een peposaka-eend (*Netta peposaca*), een Zuid-Amerikaanse siereend. Ontsnapte jachtvalken vertonen soms een mix van slechtvalk, saker- en giervalk. Pseudo-soorten die in de natuur niet thuis horen. Ze kunnen je aardig op het verkeerde been zetten.

Interessanter zijn volgens mij de incidentele kleurafwijkingen. Ik zag laatst foto's van een koolmees bij wie alle zwarte veren dofbruin getint waren. Zelf zag ik een keer een koolmees met een donkerblauw petje. Niet zozeer het kleine kuifje van een pimpel, maar meer een kapje als van een glanskop.

Afwijkende bouw is ook interessant. Bij meeuwen komen wel vergroeiingen aan de snavel voor, zoals 'wulpensnavels'. Je snapt niet hoe zo'n gehandicapt dier in leven blijft, maar dat schijnt ze toch soms jarenlang te lukken. In mijn woonwijk trof ik een heggenmus met een grote bovenkop, alsof hij een soort kuifje in zijn nek had. Bij de eerste aanblik wist ik het diertje niet zo snel te plaatsen, maar toen het begon te zingen was de conclusie snel getrokken. Een heel ander categorie vormt die van vreemd gedrag. De stukjes onder de titel 'Wat zien ik' in ons blad geven daar frappante voorbeelden van. Een greep uit mijn aantekeningen: Wat beweegt een ijsvogel om op het asfalt van de Franse Kampweg neer te strijken? Spiegelgevechten van tijftjaffen, merels en scholeksters in glimmende auto-

onderdelen. Vogelpaniek bij het naderen van een roofvogel, die een koekoek blijkt te zijn. Spreeuwen raken van een houtduif in neerwaartse glijvlucht al in de stress.

Verder zijn vogelvergissingen te noemen bij het zoeken naar voedsel. Het bekendst zijn misschien wel merels die een elastiekje aanzien voor een regenworm. Het duurt gewoonlijk lang voordat de vogel zich laat overtuigen. Anders dan huismussen die steentjes en stukjes plastic heel achteloos laten vallen na ze kort door hun snavel te laten spelen. Grappig zijn kleine nestvlinders die verzeild raken bij de verkeerde soort. Jonge kievitjes tussen bergeendpullen. Kuifeendjes die mee zwemmen met moeder wilde eend en haar kroost. Meestal worden ze snel gecorrigeerd door een oplettende ouder. Andersom kunnen ook oudervogels zich vergissen. Op een gazon vol jonge merels en zanglijsters zag ik een volwassen zanglijster een mereljong verwennen met een malse pier.

Een laatste, bijna oneindige rubriek vormen vreemde nestelplaatsen. Merels die hun nest in een

toiletraampje bouwen. Huismussen en winterkoningen die gebruik maken van de wijde zakken van een opgehangen overall. Futen en meerkoeten die hun platform bouwen op drijvend afval in onze grachten. Sommige soorten lijken er een sport van te maken om te nestelen op onmogelijke plekken. Turkse tortels en houtduiven nestelen even makkelijk op een steunbalk onder een afdak als in een groene heester. Op een foto zag ik een nest van de eerstgenoemde op een ouderwetse reclamezuil, waarover oude fietsbanden hingen. Meeuwen en scholeksters hebben naast strandvlaktes en duinpannen een voorkeur voor platte daken. Ooievaars, vanouds boomnestbouwers, laten zich verwennen met 'prefab' paalnesten. Nestkasten, hoe onnatuurlijk eigenlijk, vinden we tegenwoordig de gewoonste zaak van de wereld. Een eendennest in een plantenbak op een balkon, vijf hoog, oogst belangstelling. Verrassenderwijs lopen onlogische nestplekken lang niet altijd uit op een mislukking. Onze logica 'matcht' niet altijd met die van vogels. 'Gewone' vogels? Volgens mij bestaan die niet.

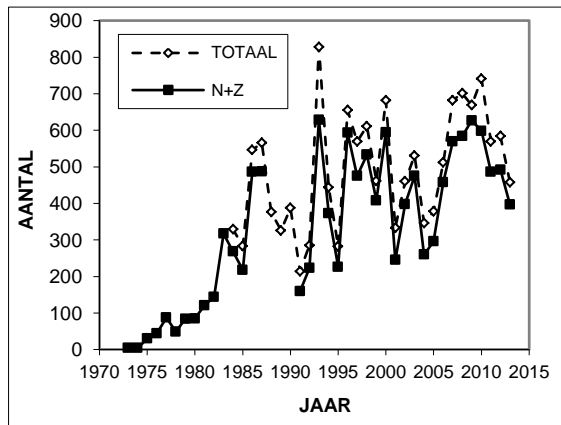

*Leucisme: een afwijking in de pigmentatie van huid, vacht of veren van mens of dier. In tegenstelling tot albinisme is er geen sprake van algeheel ontbreken van pigment. Bij albino's zijn de ogen rood. Het is overigens niet duidelijk waardoor deze genetische afwijking wordt veroorzaakt.

Het voorkomen van de holenduif in de westelijke Eempolders

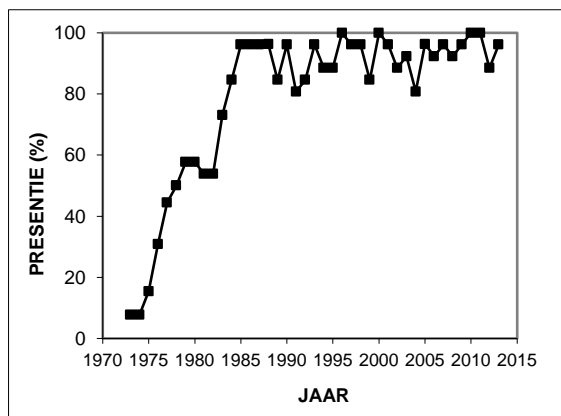
Jan Mooij

In de Eempolders is de holenduif de op een na talrijkste duif. De meest aanwezige is nog steeds de houtduif. De Turkse tortel wordt er minder aangetroffen en de zomertortel is al jaren geleden voor het laatst waargenomen.

Figuur 1. Totaal aantal getelde holenduiven per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oosterveen, de stippellijn de totale aantallen.

Zoals figuur 1 aantoont is het aantal waargenomen holenduiven in de loop van de jaren sterk toegenomen. In de eerste twee jaar van de tellingen zag men maar vier holenduiven. Tegenwoordig zijn het er per jaar meestal meer dan vijfhonderd. Dit niveau is al eind jaren tachtig bereikt.

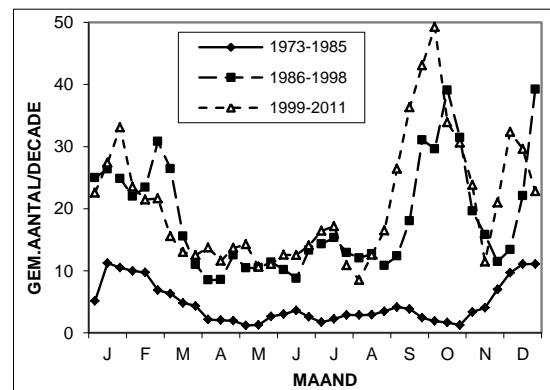

Figuur 2. Presentie van de holenduif per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oosterveen, de stippellijn de totale aantallen.

Daarna schommelen de aantallen sterk, maar een trend valt niet meer te ontdekken. Landelijk zijn de aantallen in agrarisch gebied ook na 1985 nog toegenomen. Voor de verschillende telgebieden zijn de aantallen ruwweg evenredig met hun oppervlakte, met andere woorden de dichtheid is overal ongeveer hetzelfde.

De toename blijkt ook uit de presentie. Die is in het begin heel laag, maar al rond 1985 is het zo, dat bij bijna elke telling holenduiven worden waargenomen. Daarna nemen de aantallen nog even toe, maar dat komt in de presentie uiteraard niet meer naar voren.

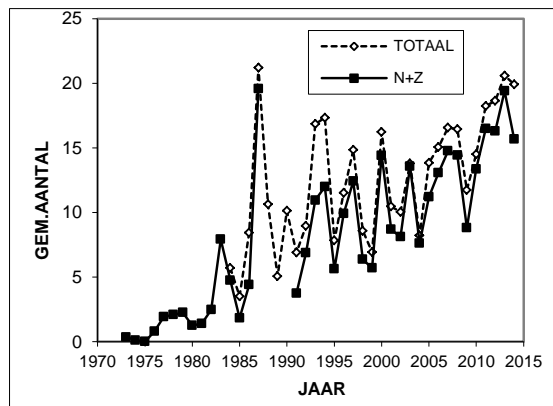
De verdeling over het jaar laat zien dat in de periode april tot augustus de aantallen altijd het laagst zijn geweest. In het begin zijn de grootste aantallen in de winter gezien, maar later nemen de aantallen in de herfst zo sterk toe dat tegenwoordig de piek in september/oktober valt. Bij de holenduif hebben we te maken met standvogels, doortrekkers en wintergasten. In de broedtijd zien we uiteraard de standvogels. Opvallend is wel dat de aantallen in de loop van de broedtijd niet toenemen. De holenduif heeft meerdere broedsels per jaar. Kennelijk verdwijnt een groot deel van de jonge vogels uit de eerste broedsels naar andere streken. De piek in het najaar valt samen met de trektijd. Het ligt voor de hand om aan te nemen dat doortrekkers deze piek veroorzaken, ook al omdat we in deze tijd vaak grote groepen waarnemen.

Figuur 3. Gemiddeld aantal holenduiven per decade voor drie periodes van dertien jaar.

Opvallend is de dip in november. Deze ontbreekt in het begin van de tellingen, maar hij is in de meeste jaren daarna te zien, en berust daarom niet op toeval. Het lijkt er op dat de doortrekkers niet blijven hangen en dat de wintergasten pas in december aankomen. De afname in maart valt samen met de voorjaarstrek.

De broedtijd van de holenduif valt van maart tot juli. Om verwarring met trekvogels te vermijden gebruiken we hier de getallen van april tot en met juli, een periode waarin het aantal redelijk constant lijkt te zijn. De lijn slingert, maar de trend lijkt toch een voortdurende stijging te zijn. De bouw van boerderijen in de polder vanaf 1990 is niet in de grafiek terug te vinden. Zoals de naam al aangeeft is de holenduif een holenbroeder, en vóór de bouw van die boerderijen kunnen er in de polder niet veel holen zijn geweest. Waarschijnlijk broedt een belangrijk deel van onze holenduiven net buiten de polder, waar grote aantallen boerderijen aanwezig waren, al zijn deze niet meer allemaal in gebruik als boerderij.

Figuur 4. Gemiddeld aantal holenduiven per telling in de periode april-juli (broedtijd).

Referenties

Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J., 2001. Algemene en schaarse Vogels van Nederland. (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.

Linnartz, L., 2002, Holenduif (*Columba oenas*) p.164 in LWVT/SOVON 2002.Vogeltrek over Nederland 1976-1993. Schuyt &Co., Haarlem.

Haantje

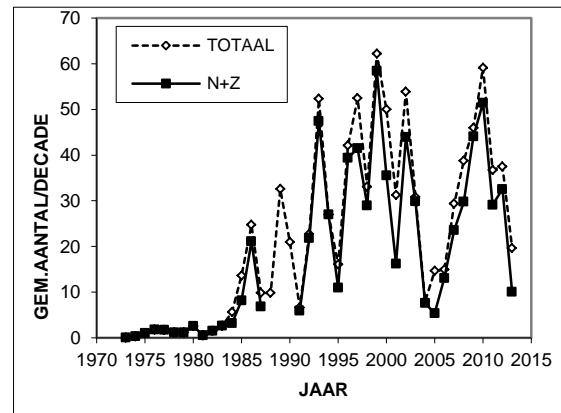
Leica telescoop te koop

Te koop: een Leica Apo Televid 77 telescoop. Topkwaliteit en in prima staat. Inclusief 20-60 oculair, tas en verdere toebehoren. Tevens Silk statief en snelkoppeling. Prijs nader overeen te komen! (nieuwwaarde circa 2000 euro).

Eelco van den Berg; 035 6914123

Landelijk is de holenduif in de twintigste eeuw sterk toegenomen, maar sinds 1985 lijken de aantallen broedvogels stabiel.

De najaarstrek van holenduiven vindt plaats in, september/oktober. Voor 1983 waren er in deze periode nauwelijks holenduiven aanwezig (figuur 5). Daarna stegen de gemiddelde aantallen snel tot rond 1995, waarna ze gemiddeld ongeveer constant bleven. Daarbij zijn er enorme variaties van jaar tot jaar zonder dat er veel systeem in lijkt te zitten.

Figuur 5. Gemiddeld aantal holenduiven per telling in de periode september-oktober.

In grote lijnen lijken de veranderingen in de winter sterk op die in de trektijd. De toename begint iets eerder en na rond 1985 nemen de gemiddelde aantallen niet meer toe. De variaties zijn hier weer zo groot dat een eventuele trend er in verdrinkt. De wintertellingen van Sovon geven aan dat landelijk het aantal holenduiven over de hele periode toeneemt.

Advocaat van de duivel?

Dick Jonkers & Fred van Klaveren

Wij gaaien moeten continu een standpunt verdedigen dat volledig ingaat tegen het standpunt van de publieke opinie. Het is frustrerend te worden afgeschilderd als brute moordenaars, die de zangvogelstand decimeren door ongeboren vogels of nestjongen, te consumeren. Ik - Garrulus glanadarius - werp mij hierbij op als vertegenwoordiger van mijn verdachte familieleden met een pleidooi en zal trachten een en ander te ontzenuwen.

Om te beginnen zijn wij geen brute moordenaars. We kunnen onze buit of prooi, hoe u het ook noemen wilt, nu eenmaal niet laten inslapen voordat we die bemachtigen. In de natuur, die hard is, is het eten en gegeten worden en daarbij gaat het er niet zachtzinnig aan toe. Wat te denken, om bij de vogels te blijven, van een zanglijster die een slakkenhuisje met inhoud aan barrellen slaat. Een merel, die een worm in stukjes hakt of uit een gazon trekt. Een sperwer die een merel grijpt en doodknijpt.

Zo zijn er nog veel meer dieren die lijden wanneer ze gegrepen worden. Hun knuffelgehalte is laag en hun ellende wordt niet gehoord. Jullie hebben een bio-industrie, waarbij jaarlijks miljoenen dieren worden gefokt en gedood. Details over hoe dat gaat zal, ik hier maar achterwege laten. Er is voor die gedomesticeerde medeschepselen veel ellende, ondanks de gezondheids- en welzijnswet voor dieren.

Over de jacht zal ik het maar helemaal niet hebben. Ons gaaienvolk werd tot nog niet zo heel lang geleden te vuur en te zwaard bestreden. Wanneer er samen werd gejaagd, maakte men er soms letterlijk een potje van: de gaaienvolkpot. De jagers stortten hierin een bedrag en gaven op hoeveel gaaien zij die dag dachten te schieten. Degene die

het aantal goed had kreeg de pot. Gelukkig waren er ook schutters die op een andere wijze hun

schietneigingen op gaaien compenseerden. Zij deden aan het zogenoemde gaaischieten. Dit vond plaats in Zeeuws-Vlaanderen. Aan een 20 m hoge paal waren ijzeren dwarsstangen gemonteerd met pinnen waarop houten, met veren versierde klosjes waren gestoken. In de top was de oppergaai gemonteerd; op de dwarsstangen de zijgaaien. Zijn onze medeschepselen er zich eigenlijk van bewust, dat wij, die als het gaai (slecht volk) worden beschouwd, waarschuwen voor gevaar door een luid krijsende alarmschreeuw af te geven? Een soort code oranje afgegeven door de bospolitie in de natuur. Het vereiste politietentue met blauw in ons verenkleed dragen wij gaaien al.

Onbeschermd en beschermd

Vroeger vielen we onder de Jachtwet en waren ingedeeld bij de categorie overig wild. Er mocht het hele jaar door op ons geschoten worden, behalve in de broedtijd. Van die mogelijkheid werd toen volop gebruik gemaakt. De jagers die dat deden toonden dit aan de buitenwereld door op hun hoed het blauw-zwart-witachtige gestreepte duimvleugeltje te bevestigen. Sinds de invoering van Flora- en Faunawet zijn wij een beschermd soort.

Er kan een ontheffing worden verleend door de provincies voor het doden van mijn familieleden met behulp van een geweer als ondersteunende jachtmethode in het kader van beheer en schadebestrijding. Zo'n vrijstelling krijgt een aanvrager alleen als andere afweermiddelen hebben gefaald. Het gaat dan om aangebrachte pik- en vrachtschade in de vollegrondse groenteteelt, fruit- en bomen- teelt. Een ontheffingsaanvraag voor schade door

predatie wordt nooit gehonoreerd. Hiermee erkent de overheid dat wij geen schade toebrengen aan de vogelstand.

Overbevolking?

Vrijwel ongeacht met wie je erover spreekt, de mening is dat er overbevolking van kraaiachtigen is, ons gaaienvolk behoort ook tot die familie.

Vogelbeschermers die vinden dat wij prachtige vogels zijn en ook nuttig werk doen, worden regelmatig de oren gewassen. Men vindt dat wij maar aanjongen en ons volk zich te veel uitbreidt. Onze talrijke aanwezigheid zou leiden tot het verdwijnen van kleine vogelsoorten.

Die conclusie is onjuist. Sovon Vogelonderzoek Nederland geeft hierover uitsluitsel in de Vogelbalans, die jaarlijks wordt gepubliceerd. Die van 2013 geeft een mooi overzicht van alle soorten in Nederland. Er zijn gebieden waar in de afgelopen twintig jaar een lichte toename van de broedvogelstand is geconstateerd.

In de afgelopen tien jaar is de populatie van alle kraaiachtigen juist gestabiliseerd, terwijl bijvoorbeeld de merel, kool- en pimpelmees in aantallen zijn toegenomen. Dat we meer kraaiachtigen zien, komt doordat ze zich verplaatsen van bosrijke omgevingen naar de bebouwde kom. Hun aantallen zijn de laatste jaren dus niet toegenomen.

Hippen, struinen en vliegen

De gebraden duiven vliegen ons niet zomaar in de mond. Al lijkt het niet zo, het kost ons heel wat moeite om onze dagelijkse kost bij elkaar te scharrelen. We mogen dan wel opportunisten en alleseters zijn, het eten ligt niet voor het oprapen. Daarvoor manoeuvreren we op diverse manieren en hebben we verschillende voedselstrategieën ontwikkeld.

De bodem is een belangrijk foerageergebied. Die zoeken we hippend en tegelijkertijd speurend en spiedend af, zoekend naar iets wat van onze gading is. In de lucht lukt het meestal niet om iets te pakken te krijgen, maar we zijn dan ook geen vliegenvangers. Hippen doen we ook in struiken en bomen, jagen hier en daar iets op en pikken rondom. Als we ergens niet bij kunnen komen, zoals bij uiteinden van twijgen en dergelijke, maken we fladderende bewegingen en zijwaartse bewegingen met de kop. Zo kunnen we iets, waar we onze zinnen op hebben gezet, alsnog verschalken.

Pruts- en nutsgaaien

In de agrarische sector is men niet blij met onze aanwezigheid door de pikschade die wij vooral kunnen veroorzaken in de fruitteelt. In eikelarme

jaren kan maïs ook op de kaart staan.

Aan de andere kant lusten wij graag emelten, de larven van langpootmuggen, die vraatschade in graslanden en gazons teweeg kunnen brengen. De herfst is een drukke tijd voor mij en mijn medegaaien. Om voorbereid te zijn op strenge winters leggen we voedselvoorraden aan. Er wordt dan vooral af en aan gevlogen met eikels in de snavel, hoewel ook hazelnoten, beukenootjes en okkernoten (walnoten) niet worden versmaad. Die worden begraven of verstopt en als de nood aan de man komt weer opgezocht. Daarvoor moet de positiebepaling wel goed worden opgeslagen in het brein. Lang niet alles wordt teruggevonden, reden voor sommige homo sapiens om het gaaienvolk te beschouwen als bosbouwers. Onze voedselkeuze is zeer veelzijdig, wat gebleken is uit de vele onderzoeken die verricht zijn naar de samenstelling ervan. Waar veel van is wordt veel van gegeten. In grote lijnen komt het er op neer dat vanaf de late herfst tot het eind van de winter plantaardig voedsel overheerst. Daarna, tot in de herfst is het de dierlijke component die de overhand heeft. Ofwel, we zijn omnivoren!

Insecten zijn geliefd, met vooral rupsen van vlinders en bladwespen. Daarnaast ook in minder mate spinnen en andere geleedpotigen, slakken, reptielen (hagedissen, hazelwormen jonge slangen), slakken, kikker en muizen. Zelfs regenwormen worden niet versmaad. Wisten jullie al dat wij met onze tong nagaan of wat in onze snavel komt ons wel aanstaat? Een voorproefje nemen dus. Pestkoppen uit jullie kringen, ze noemen zich ornithologen, hebben dat proefondervindelijk vastgesteld bij een aantal van mijn soortgenoten die gevangen zaten in kooien. Die weigerden aangeboden harige spinnen. In de winter schromen wij niet om strooivoer te consumeren en pindanetjes te plunderen. Deze acties leveren geen applaus op.

Vuige moordenaars?

Tja en dan die roof- en moordactiviteiten, zoals jullie dat noemen. Ze zijn niet bevorderlijk voor ons imago. Iets is niet altijd wat het lijkt en mensen nemen slechts een beperkt deel waar van ons foerageergedrag. Vanuit het gaaienstandpunt wil ik proberen daarvoor enig begrip te kweken. Onze jongen moeten continu gevoerd worden met eiwitrijk voedsel. In de periode waarin zij opgroeien is dat volop aanwezig. Van nesten met eieren en jonge vogels wordt dan wat geoogst. Wij hebben de naam, maar zijn niet de enigen; ook eksters en zwarte kraaien eisen hun deel. Ornithologen (pietjesjenners) hebben al heel wat keren gekeken

naar wat wij aan ellende hebben, of zouden hebben aangericht. Ontkennen dat dit gebeurt wil ik dit niet, maar of het zo erg is als wordt gesuggereerd, vraag ik mij af. Zo is er een publicatie, waaraan nogal eens wordt gerefereerd dat 60% van de broedsels wordt verstoord in gebieden waar gaaien voorkomen. Een ander artikel meldt dat in Engeland $\frac{1}{3}$ van de goudvinkbroedsels in bossen succesvol is en dat in $\frac{2}{3}$ het geval is bij die in agrarisch gebied. De onderzoeker geeft aan dat dit zou komen, doordat gaaien en wezels in het boerenland minder talrijk zijn (Murton & Wright 1968). Om de bovengenoemd effecten te kunnen vaststellen te kunnen vaststellen moeten onderzoekers de broedsels controleren en dat veroorzaakt zonder enige twijfel ook verstoring. Wij zijn geen lieverdjes wanneer we op zoek zijn naar eten voor ons kroost, daarvan zijn talloze gevallen bekend. Er is een melding van gaaien die het voorzien hadden op de kuikens in een open kippenren. Voor hen was dit een soort kleine supermarkt. Nadat hij met gaas was afgesloten zagen deze slimbo's toch nog kans door het gaas te kruipen. In Weerselo (Ov.) zagen twee soortgenoten kans huiswaluwnesten leeg te roven.

Foto: Bert Roelofs

Er is veel onderzoek uitgevoerd naar de voedselsamenstelling en het aandeel van de componenten daarin. In Engeland en Wales is bij 26 volwassen soortgenoten, die in september het leven hebben gelaten doordat ze geschoten waren, maagonder-

zoek uitgevoerd. In 25 magen (96%) bevonden zich eikels. In maart / april was dit het geval bij 19 exemplaren (47%) en in mei/juni bij 25 (28%) (Holoayak (1968). In Hongarije trof men in 372 magen uit maart/oktober o.a. dertig muizen en zes botjes en veren van kleine vogels aan (Keve & Sterbetz 1968). Het knelpunt, waardoor wij bij het grote publiek in het verdomhoekje zijn geplaatst vormt ons foeraergedrag in de broedtijd.

Foto: Bert Roelofs

De broedperiode is de tijd waarin bulkvoedsel aanwezig moet zijn. Hoe stel je nu vast wat wij aanvoeren op de nesten? Jullie hebben daarvoor de halsringmethode bedacht. Een halsring zorgt ervoor dat door de gaaienouders aangebracht voedsel niet kan worden doorgeslikt. Degene die de nesten controleert, verwijdert het gevoerde en stelt vast dit is. Het is wel vogeltjes pesten, maar voor het goede doel. Een Roemeense onderzoeker (Korodi Gál 1972) analyseerde het voedsel van 300 jonge vogels, waarbij een halsring was aangebracht. In totaal ging het om maar liefst 11.499 'prooien' met een totaalgewicht van 1702 g. Het aandeel aan dierlijk voedsel van de gezamenlijke inhoud bedroeg 96,9%. Om een indruk te geven, 6650 van de prooien waren vlinderrupsen! Bij slechts drie jongen met een halsring werden duidelijk te herkennen eischalresten van gaaien aangetroffen. Een soortgelijk Engels onderzoek met 62 halsringen en 2850 prooidieren leverde delen van nestjongen op van een kleine niet te determineren zangvogel en een zomertortel (Owen 1956). Halsringonderzoek in Zuid-Rusland van 904 prooien leverde overwegend boombewonende insecten op. Verder werden herhaaldelijk eiresten van ortolaan, geelgors en merel gesignaleerd (Kadotschnikow & Ejgelis 1954). Tot slot Nederlands onderzoek waarbij dezelfde methode werd gehanteerd. Gaaienonderzoeker Bossema (1967) ging na hoe groot het aandeel gewervelde dieren was bij een proef met 48

halsringen. Die leverden samen een gewicht van 372 cm³ aan voedsel op met 25 individuen. Er werden van vogels eirsten aangetroffen: een hoenderachtige(3x), boompieper(5x), fazant (2x) en merel(1x) en verder niet te determineren soorten (4x). Ook vonden ze 12 resten van nestjongen: boompieper(5x), houtduif(3), zanglijster (3), merel (1) en niet te determineren (4).

Gedogen

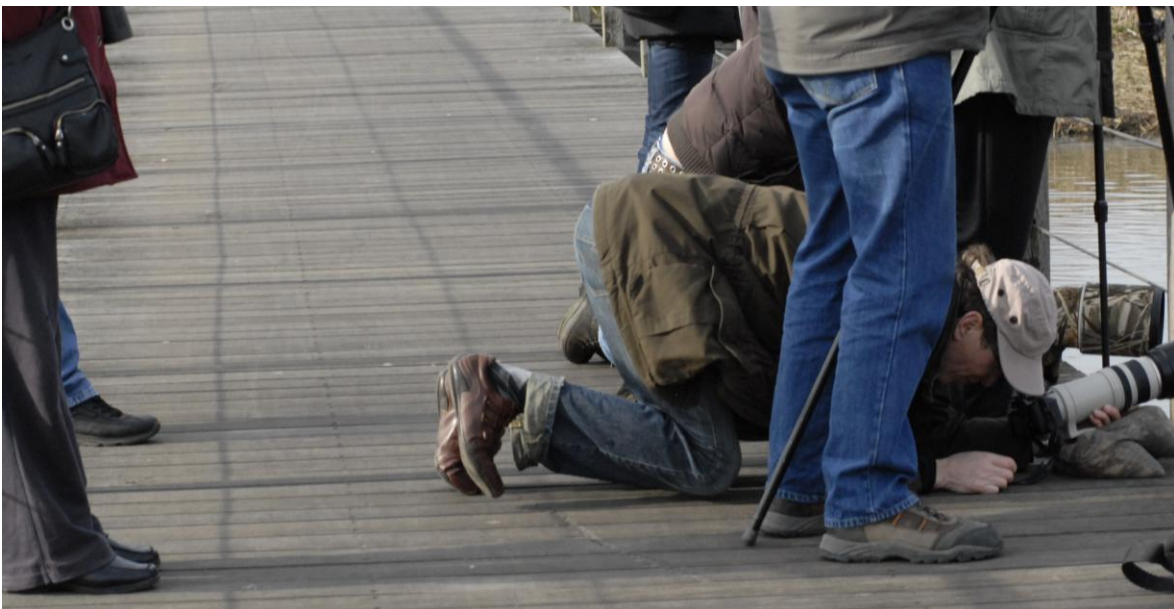
Uit het bovenstaande blijkt dat de soep niet zo heet wordt gegeten als zij wordt opgediend. Er worden eieren en jonge vogels gegeten, maar de schaal waarop dit gebeurt is klein. Het is niet leuk om dit te zien. Effecten op populatieniveau zijn echter nooit aangetoond. Hoe moeilijk dit ook is, probeer ons te gedogen. Zorg er ook voor dat uw kat in zijn mogelijkheden wordt beknot om ons te belagen.

Geraadpleegde literatuur

- Bossema, I. 1967.** De Vlaamse gaai als predator van jonge vogels. Lev. Nat. 7(0): 86-92.
- Glutz von Blotzheim, U.N. & K. Bauer, 1993.** Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 13/III. Passeriformes(4.Teil), AULA-Verlag, Wiesbaden.
- Holoyak, D. 1968.** A comparative study of the food of some British Corvidae. Bird Study 15: 147-153.
- Kadotschnikow, N.P. & Egelis, J.K. 1954.** Die Nahrung von Eichelhäher Nestlingen. Zool. Shurn .33: 1349-1357.
- Keve, A. & Sterbetz, I. 1968.** Über die Nahrung des Eichelhäher. Falke 15: 184-187, 230-233.
- Koffijberg K., Foppen, R., & Turnhout, C. van, Hustings F.(eindredactie) 2014.** Vogelbalans 2013. Sovon Vogelonderzoek, Nijmegen.
- Korodi Gál, L. 1972.** Beiträge zur Kenntnis der Brutbiologie und Brutnahrung der Eichelhäher. Trav.Mus. Antipa 12: 355-383.
- Murton, R.K. & Whright, E.N. 1968.** The problems of birds as pests. Academic Press, London/New York: 202.
- Owen, D.F. 1956.** The food of nestling Jays and Magpies. Bird Study 3: 257-265.

Bruggetje in Frankendael

Een waterral in Frankendael! Elsje van der Velde hoorde het bericht en maakte deze foto.

Is de waterral zo goed in beeld?

Foto: Elsje van der Velde?

Excursieleader voor één keer?

Dat is mogelijk in het excursieprogramma 2015 !

Wouter Rohde, coördinator excursies

Momenteel verzamel ik de plannen voor excursies in 2015.

Leden die hun kennis van een bepaald gebied of bepaalde vogelsoort willen delen geven daarvoor we graag de gelegenheid. We maken dan ruimte in het programma 2015. Verdere verplichtingen zijn er niet, het mag bij één keer blijven. Als je wilt, kan een meer ervaren excursieleader met je meegaan. Dus wil je eens jouw kennis van een nieuw gebied delen, doe mee!

Bijkomend voordeel is dat de excursiegroep niet vergadert, maar er op uit trekt! Op 14 september is er een excursiedag voor alle excursieleaders. We gaan gezellig met elkaar het veld in om (bijzondere) vogels te zien. Aan het einde maken we het programma voor 2015 rond, vergezeld van koek en zopie. Wie in 2015 iets organiseert is vanzelfsprekend ook zeer welkom op de 14e september.

Je kunt me bereiken op w.rohde@xs4all.nl of 06 137 08 419.

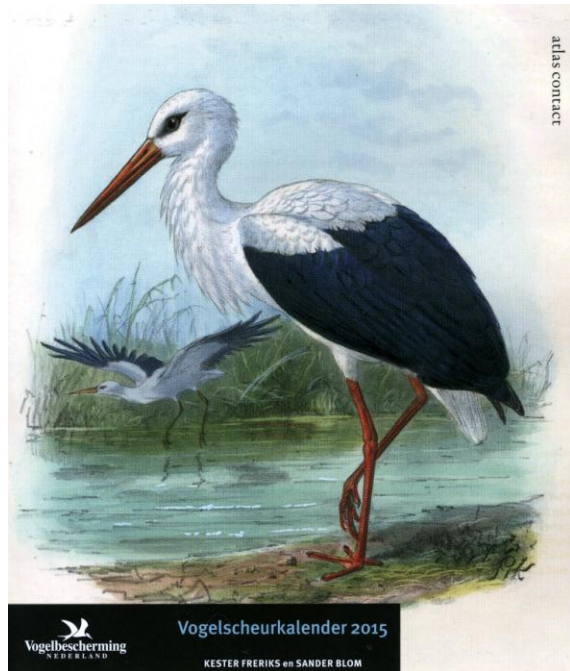

Excursie van de Vogelwerkgroep

Foto: Pieter Doorn

Vogelscheurkalender 2015 verschenen

Dick A. Jonkers

Elk jaar weer is het bij mij genieten wanneer de in zwart-wit uitgevoerde Vogelscheurkalender verschijnt. Dat gebeurt al enkele maanden voordat het jaar afloopt. Steevast kan ik mij dan niet bedwingen om, nadat ik hem in handen heb, deze

pil door te bladeren en vooraf een steekproef te nemen van teksten en beelden. Het is smullen geblazen van de voor elke dag door Kester Freriks en Sander Blom gemaakte teksten. Dat geldt ook voor de schitterende afbeeldingen van vogelplaten, die afkomstig zijn uit de Artis Bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam.

De kalender is bijvoorbeeld handig voor inventarisors door de dagelijkse vermelding van de zonsopkomst. Er komen veel soortbeschrijvingen in voor, niet alleen van Nederlandse vogels, maar ook van soorten, die elders in de wereld leven. Ook hebben onder meer vogels en de mens, vogelkijkgebieden, vogelreizen, citaten, mythologie, vogelnamen, kunst en letteren een plek gekregen. Kortom, het geheel is een zeer rijke bron van informatie over uiteenlopende onderwerpen, die te maken hebben met vogels en biedt voor elk wat wils.

Vogelscheurkalender, 2015. Prijs € 14,99. Verkrijgbaar in de boekhandel en o.a. ook bij Vogelbescherming Nederland. ISBN 978 90 540 2610 7.

Kerkuil

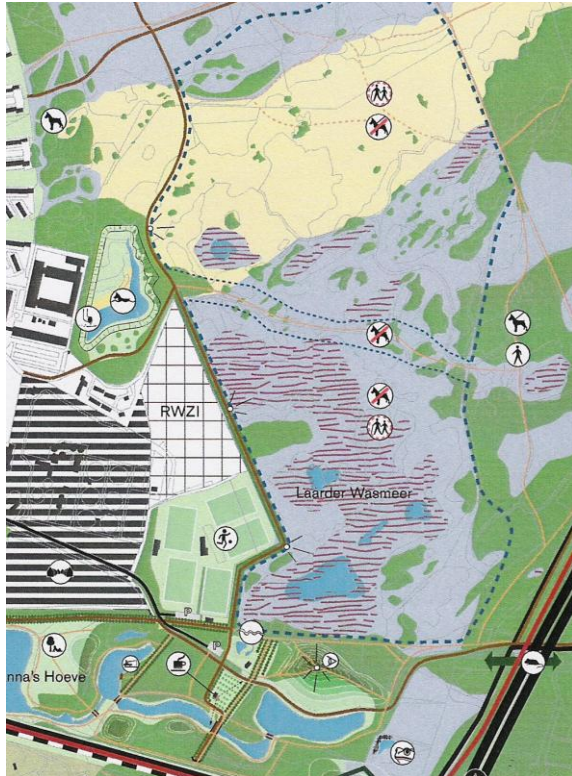
Zuinig en niet loslippig; onder
Een steenbrok zit zij stil.
Smalle ogen, gegroefd, en zonder
Zichtbare rooftpupil,
Schijnen zich puntig in de bek te spitsen.
Een oude vrouw bij vlas, en met een bril
Die afglijdt, en geen kleinzoon meer,
Dien zij met snauwen en met bitse
Blikken kan zenden naar de klokketouwen
Bij stormig weer
Om pluis voor haar te stelen met zijn klauwen.

Simon Vestdijk

(uit Verzamelde Gedichten, uitg. Athenaeum-Polak & v. Genneep.)

Eerste resultaten broedvogelinventarisatie Laarder Waschmeer

Wobbe Kijlstra

Het Laarder Waschmeer is een van de gebieden die dit jaar geïnventariseerd zijn. Tussen half maart en 1 juli hebben we acht keer een ronde gelopen. De gegevens zijn ingevoerd op de site van SOVON. Hoewel dit soms wat lastig bleek, is het fijne van dit systeem dat je na de laatste telling met een druk op de knop een overzicht krijgt van het aantal berekende territoria.

In de tabel (figuur 1) staan de eerste uitkomsten. Bij figuur 2 zijn de vogels vermeld waarvoor geen territorium is vastgesteld. Daarover hieronder meer. Voor degenen die het gebied niet goed kennen eerst een schets van het gebied.

Van wasmeer naar afvalputje is een typering die tot de verbeelding spreekt. Het Laarder Waschmeer bestond rond 1800 uit een glooiend natuurgebied met kleine vennetjes waarin de schapen werden gewassen. De bodem in het gebied liet amper water door en toen Hilversum daar aan het begin van de 20^e eeuw haar afvalwater ging lozen ontstonden er vervuilde plassen. Het gebied werd een afvalputje

van Hilversum, omdat het bij de lozingen om zwaar verontreinigd spul ging. Vanaf 2003 is de sanering opgepakt en het gebied, in eigendom en beheer bij het Goois Natuurreservaat (GNR) is hierdoor onherkenbaar veranderd. Het is nu weer een gevarieerd gebied, veel schraler, met stuifduinen, schrale graslanden en vennetjes.

Kort na de sanering in 2011 is het gebied geïnventariseerd. Inmiddels drie jaar later was het GNR benieuwd naar de ontwikkeling in de vogelstand. Uit de tabel blijkt dat er in de afgelopen drie jaar veel is veranderd. In 2011 waren er 146 territoria; in 2014 was er een toename naar 190 territoria. Het aantal soorten komt redelijk overeen. Negen soorten van de lijst van 2011 zijn verdwenen en hier staan in 2014 twaalf nieuwe soorten tegenover. Met het GNR hebben we afgesproken geen uitgebreid rapport te maken. In de inventarisatiegroep hebben we de vraag uitgezet of de veranderingen toch niet een reden kunnen zijn om iets dieper in te gaan op de veranderingen. Aan de manier van inventariseren ligt het in ieder geval niet. Er wordt zeker niet geteld met de zogenaamde vork. Zo hebben de grasmus en spotvogel het niet gered op de lijst. Ze zaten net aan de verkeerde kant van het fietspad, buiten het inventarisatiegebied. Ook een foto van parende scholeksters heeft de strenge Sovon-criteria niet kunnen verleiden tot het toekennen van een territorium.

Dodaars

Foto: www.vogeldagboek

De dodaars heeft het wel gered. De eerste telling hoorden we een geluid dat we niet direct thuis konden brengen. Het had wat weg van een

vrouwtje koekoek. Die zaten nog in het zuiden, dus het moest een andere vogel zijn. Een beetje hulp binnen de Vvogelwerkgroep en het naluisteren van geluiden maakten het zonneklaar. Het moest een dodaars zijn. Ergens niet zo vreemd. In maart zijn er nog behoorlijke plassen in het Laarder Waschmeer. Bij de volgende telling is weer hetzelfde geluid gehoord en bij latere tellingen lieten de twee dodaarzen zich ook zien. Een duidelijk geval van een territorium. Of het ook daadwerkelijk gelukt is jonge dodaarsjes groot te brengen is de vraag. Naarmate het seizoen vorderde, droogden de plassen steeds verder op. Het is toch wat. Een pracht van een territorium, partner gevonden, alles klaar om aan het grote werk te beginnen en dan droogt je voedselbron op. Het blijft een intrigerende wereld.

Op 7 november staat de presentatie van de uitkomsten gepland. Wie weet, weten we dan meer.

Resultaten

	2014	2011
Dodaars	1	
Knobbelzwaan	1	
Grauwe Gans	1	3
Canadese Gans	1	
Nijlgans	1	5
Bergeend	7	7
Krakeend	1	
Wilde Eend	3	1
Kleine Plevier		4
Boomvalk		1
Meerkoet	4	
Kievit	2	2
Holenduif		2
Houtduif	2	
Groene Specht	1	
Kleine Bonte Specht		2

Figuur 1. Aantal berekende territoria in 2011 en 2014 in het Laarder Waschmeer.

Waarnemingen (geen territoria in 2014 (16))

Blauwe Reiger	Scholekster	Holenduif	Spotvogel
Kuifeend	Witgat	Zwarte Specht	Grasmus
Sperwer	Oeverloper	Tapuit	Tuinfluitter
Buizerd	Kokmeeuw	Beflijster	Spreeuw

Figuur 2. Soorten zonder territorium

Grote Bonte Specht	7	6
Boomleeuwerik	10	4
Boompieper	9	
Graspieper	8	
Witte Kwikstaart	2	4
Winterkoning	9	2
Heggenmus		2
Roodborst	11	7
Gekraagde Roodstaart	9	4
Roodborsttapuit	7	
Merel	9	11
Zanglijster	1	3
GroteLijster	1	1
Tuinfluitter		3
Zwartkop	3	7
Tjiftjaf	3	2
Fitis	13	5
Bonte vliegenvanger	2	1
Staartmees	1	
Zwarte mees		1
Pimpelmees	12	7
Koolmees	11	11
Boomklever	5	2
Boomkruiper	10	9
Gaai	2	
Spreeuw		3
Zwarte kraai	1	3
Vink	18	11
Appelvink		2
Putter	2	8
Totaal	190	146
Aantal soorten	37	34

De uil en de wachter van het fort

Fred van Klaveren

We lazen afgelopen voorjaar al een verhaal over een bosuil en een mandarijn (Van Klaveren2014), maar hoe is de volgende gebeurtenis werkelijk geschied? Een tweede fabel? Of gewoon een bijzonder verhaal?

De avond nadert. Buienwolken trekken weg over Waterland, een spoor oranje achterlatend nu de zon lager staat. In de polder bij Ransdorp schudt een steenuil de laatste druppels van zijn verenpak. Een enkele veer laat los. De wind neemt er een op en voert hem naar de dijk, waar hij hoger en hoger gaat. Tot hij uit het zicht verdwijnt en het verhaal begint.

Om de buienwolk heen krult een groep boerenzwaluwen. Ze foerageren boven het nu kalmerende water op muggen. De muggen zwermen weer terug naar het westen, naar de polder nu de wind afneemt. De zwaluwen gaan achter hen aan. Ze komen van Pampus; daar broeden ze. Op het fort. Fortwachters zijn het.

De veer is grijs, met een tint bruin of zelfs bruinroze. En met vier witte vlekken, twee aan iedere kant van de schacht. Een dekveer met veel dons. De wind draagt hem zonder moeite.

De veer zweeft tussen de dansmuggen naar het Markermeer. De muggen draaien er omheen; een spel zonder bedoeling. Een 'fortwachter' ziet de veer en met een sierlijke duik pakt hij hem in zijn snavel. Meteen vliegt onze boerenzwaluw er mee terug naar het eiland.

In de vochtige gangen van het fort Pampus, in het half duister, heeft de zwaluw een nest gebouwd. Op een roestig stuk ijzer, decennia geleden bedoeld voor minder vredelievende zaken. Nu hoog boven stemmen van juichende kinderen die door het fort lopen. Het nest is komvormig met modder en strootjes van gras. De bekleding met veertjes was bijna gereed. Er ontbrak nog iets. Nu weeft hij vakkundig het veertje tussen de andere, op de rand van het nest.

Rumoer. Geluid van metaal en stemmen vullen de holle ruimte. Onze fortwachter verlaat met spoed zijn rustplek bij het nest en vliegt door het schietgat

naar buiten. Met zijn wijfje zwiert de boerenzwaluw onrustig voor de opening van de gang heen en weer en roept: 'stiet-stiet'. Er klimt iets op een laddertje. Een ervaren hand verschijnt boven het nest en pakt teder de vier jongen uit de nestkom. Wat veertjes raken los. Een sperwerveer?

Boerenzwaluwen

Foto: www.vogeldagboek

Al gauw blijkt onze veer een steenuilveer. Een veer waarschijnlijk afkomstig uit het westen; waar een steenuilpaar nestelt in de omgeving van Ransdorp. Gevonden door een boerenzwaluw van Pampus, hemelsbreed zo'n vijf kilometer verderop. Midden in het IJmeer krijgt de veer een nieuwe bestemming. Vier jonge zwaluwen, voor ieder één vlek op een veer.

De jonge fortwachters vliegen uit. Om hun tere pootjes een aluminium ring. Op weg naar Afrika. Tot ziens op Pampus.

Met dank aan Dick Jonkers voor de achtergrondinformatie en bevestiging van de determinatie van de steenuilveer. Met dank ook aan Engbert van Oort voor het mogen ringen van de boerenzwaluwen.

Bronnen

Klaveren, F. van, 2014. De Uil en de Mandarijn. De Korhaan 48 (2): 72.

Scharringa, C.J.G. Ruitenbeek, W., Zomerdijk, P.J. 2010. Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland, Landschap Noord-Holland. Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels 2005-2009. **Vogelbescherming Nederland, 2003.** Topografische Inventarisatieatlas voor flora en fauna van Nederland, Zeist. www.vogelatlas.nl.

Biodiversiteit centraal op 8e Noord-Hollandse Natuurdag

Alle natuurliefhebbers zijn welkom op de 8e Noord-Hollandse Natuurdag die op *zaterdag 22 november 2014* gehouden wordt in de Aristozalen tegenover Station Sloterdijk in Amsterdam. De biodiversiteit in onze provincie staat centraal en komt uitvoerig aan bod bij twaalf lezingen van professionals en vrijwillige natuuronderzoekers. Landschap Noord-Holland en de POFF (Provinciale Organisaties Flora en Fauna) presenteren bovendien twee nieuwe atlassen: één van de zoogdieren en één van de flora.

Hoe staat het met de natuur in Noord-Holland?

Biodiversiteit, de verscheidenheid aan levensvormen, neemt in grote delen van Noord-Holland nog steeds af. Hoe het staat met de biodiversiteit in Noord-Holland, komt tijdens de Natuurdag uitvoerig aan bod. Er zijn lezingen over de veranderingen bij de zoogdieren en de flora, de groei van de ganzenpopulaties, de invloed van exoten op de visstand. Verder komen pioniers van het natuuronderzoek in de stad en in de duinen aan het woord. Uiteraard worden de Noordzee en het IJsselmeer niet vergeten met lezingen over zwarte zee-eenden, visdieven en spiering. De afsluiting is net als andere jaren met beelden, dit keer met verrassende filmpjes van verborgen camera's in de natuur.

Twee nieuwe atlassen: flora en zoogdieren

De langverwachte Noord-Hollandse zoogdieratlas is klaar en een prachtig boek geworden. De spectaculaire opkomst van boomarter en huisspitsmuis staan er bijvoorbeeld in beschreven. Verder de opmerkelijke vondst van de elfde vleermuissoort in Noord-Holland. Ook in de nieuwe flora-atlas veel nieuwe wetenswaardigheden, bijvoorbeeld dat de zoetwaterplanten langzaam de provincie veroveren en dat de brakwaterplanten verdwijnen. Tegelijkertijd verschijnen er langs de snelwegen zouttolerante planten. De atlassen worden overhandigd aan gedeputeerde Jaap Bond die verantwoordelijk is voor het natuurbeleid én de biodiversiteit in Noord-Holland. Daarna zijn de boeken te koop voor de voorintekenprijs. Ook de eerder uitgegeven atlassen zijn bijna allemaal nog verkrijgbaar.

Wandelgangen vol met kramen

In de wandelgangen presenteren veel bedrijven en natuurorganisaties zich. Ze bieden naast informatie ook tweedehands natuurboeken, nestkasten en onderkomens voor tuindieren, verrekijkers, fototoestellen en nog veel meer. Neem wel contant geld mee, want pinnen is er niet mogelijk. Er zijn drankjes en broodjes te koop bij Aristo.

Nadere informatie

De toegang is gratis en de dag duurt van 10.00 uur tot 16.00 uur. Het pand van Aristo Amsterdam staat tegenover Station Amsterdam Sloterdijk. Vanaf dit station is het twee minuten lopen. Het navigatieadres is Tempelhofstraat 2, 1043 EC, Amsterdam. Kijk voor informatie over het programma op www.landschapnoordholland.nl/natuurdag.

Organisatie

De POFF (Provinciale Organisaties Flora en Fauna) en Landschap Noord-Holland organiseren de dag, de Nationale Postcode Loterij maakt het financieel mogelijk. In de POFF werken de volgende Noord-Hollandse clubs samen: alle vogelwerkgroepen verenigd in SVN, NOZOS, Vlinderstichting, RAVON, Floron, KNNV, de vrijwillige weidevogelgroepen van Landschap Noord-Holland en de Vrijwilligersraad van de Agrarische Natuurvereniging Water, Land & Dijken.

Foto-expositie in 't Meenthuis in Blaricum

Bert Roelofs

De opening op 18 mei 2014 van de foto-expositie in 't Meenthuis in Blaricum, die georganiseerd was in het kader van de jaarlijkse week van de vogel, was een evenement met een dubbele emotionele lading.

Natuurlijk waren de leden van de fotografiegroep van de Vogelwerkgroep trots op hun gepresenteerde werken. De restaurantruimte leende zich er dan ook uitstekend voor; de foto's werden er mooi indirect verlicht. Naast de al eerder geëxposeerde foto's (denk aan Kunst op de Dijk in Eemnes van vorig jaar en de foto's die onlangs te zien waren in de kerk bij de lezing van Hans Dorrestijn) was er nu ook een aantal nieuwe foto's op groot formaat afgedrukt en op een aluminium ondergrond geplakt. Het was of de vogels in levende lijve aan de muur hingen.

De andere kant van de medaille was dat we niet lang voor aanvang van de expositie Helmoet Vos hadden moeten begraven, een van de initiatiefnemers tot de fotografiegroep en een man voor wie de fotografie in het algemeen en van de natuur in het bijzonder een grote rol in zijn leven vervulde. Als eerbetoon werd de expositie dan ook aan Helmoet opgedragen.

De voorzitter van de Vogelwerkgroep, Piet Spoorenberg, opent de tentoonstelling Foto: Renée Beekman

Zo kwam er naast de directe familie van Helmoet een groep van zeker 50 belangstellenden op een zonovergoten zondagochtend bijeen op het

buitenterras. Een deel van hen had daarvoor nog deelgenomen aan een vogelexcursie op de braakliggende terreinen rondom 't Meenthuis en op de oevers van het Gooimeer.

Onder het genot van een kop koffie opende onze voorzitter Piet Spoorenberg met mooie woorden de expositie, waarbij natuurlijk ook werd gerefereerd aan de verdiensten van Helmoet. Hij deed meteen ook nog wat PR-werk in de hoop aanwezige belangstellenden van buitenaf te enthousiasmeren voor de activiteiten en natuurlijk het lidmaatschap van de Vogelwerkgroep. Degene die het aantal geziene vogelsoorten tijdens de excursie vooraf het best had geschat kreeg gratis een vergrote foto naar eigen keuze.

Grote belangstelling voor de foto's

Foto: Renée Beekman

Gaandeweg de speech steeg de spanning en eindelijk kwam het verlossende woord: "De expositie is bij deze geopend." Men spoedde zich naar binnen en de oh's en ah's bij het zien van al dat moois waren niet van de lucht. Ieder genoot op eigen wijze van de tentoongestelde foto's: de ene persoon meer gericht op het detail in het stilleven van een vogelportret, de andere met zijn of haar focus op het landschap om de vogel heen en weer anderen met een voorkeur voor de vogel in actie. Een geslaagde ochtend dus.

Vogelherkenningscursus

Francis Bakker

De Vogelherkenningscursus bestaat uit twee cursussen: een in het voorjaar en een in het najaar. De voorjaarscursus start de eerste dinsdag in maart, de najaarscursus de eerste dinsdag in oktober. De cursus is voor iedereen vanaf 16 jaar en vooral geschikt voor de beginnende vogelaar(star).

Inhoud van de cursus Aan de hand van lezingen met beamerpresentaties en gebruik van geluid worden de vogels behandeld die in Nederland voorkomen. Elke cursus bestaat uit zes theorie-avonden die altijd op dinsdagavond zijn en vier excursies in het weekend; twee keer op een zaterdagochtend en twee keer op zondagochtend. In het voorjaar wordt er meer aandacht besteed aan de zang, balts en vogels die in deze tijd naar Nederland komen om te broeden. In het najaar schenken we meer aandacht aan de vogeltrek en

Wat zien ik ?

Onlangs bracht ik een bezoek aan het Museum Speelklok in Utrecht. Tijdens de rondleiding wees de gids op een draaiorgeltje in een kersenhouten kistje. Hij noemde het een serinette, een speeldoos, die voor de verschijning van de radio eertijds bij welgestelden in de salons stond opgesteld, waarin men zich verpoosde. Daarnaast bevond zich een kooitje met een opgezet vogeltje, dat men kon laten bewegen wanneer men aan het orgeltje draaide. De speeldoos was vroeger ook in gebruik om kanaries te leren zingen en werd daarom ook wel kanarieorgeltje genoemd.

De naam serinette is afgeleid van het Latijnse *serinus*. De wetenschappelijke naam van de Europese kanarie is *Serinus serinus*, waar de naam serinette van is afgeleid.

vogels die we dan kunnen verwachten in Nederland.

Locatie

De cursus wordt gehouden in de Infoschuur van het Goois Natuur Reservaat, Naarderweg 103A te Hilversum. Dat is als u vanuit richting Bussum komt **VOOR** het ecoduct rechts en als u vanuit richting Hilversum komt **NA** het ecoduct links.

Aan de cursisten wordt vriendelijk verzocht om zoveel mogelijk op de fiets te komen of met elkaar mee te rijden. Er is slechts parkeergelegenheid voor 30 auto's en vol is vol.

Inschrijven

De cursus is erg populair, dus snel volgeboekt. We willen iedereen de gelegenheid geven een voor- en najaarscursus te volgen, wat inhoudt dat de mensen die in het voorjaar voor het eerst als cursist deelnemen automatisch in aanmerking komen voor de najaarscursus en omgekeerd.

U schrijft zich in voor de eerst volgende cursus per mail bij: cursussen@vwggooi.nl

Kosten per cursus:

Leden van de Vogelwerkgroep betalen € 35,-(niet-leden € 40,-). Consumpties tijdens de cursusavond zijn inbegrepen.

Ik hoop dat ik u hiermee voldoende informatie gegeven heb. Mocht u meer willen weten dan hoor ik dat graag van u. En natuurlijk schrijf ik u graag in voor een van onze vogelherkenningscursussen.

Dick A. Jonkers

Dagboek van twee nestbewakers

Wobbe Kijlstra

Inmiddels hartje zomer, zon en regen die elkaar afwisselen, is het tijd de balans op te maken. Het lijkt nog maar zo kort geleden maar het is echt waar. 'Onze jongen' zijn uitgevlogen, de wijde wereld in op zoek naar een eigen territorium.

Haviknest

Foto: Wobbe Kijlstra

Een eerste ronde

Zo eind februari begint het altijd te kriebelen en echte aansporing van Hanneke Sevink hebben we niet nodig. Begin maart de eerste ronde, kijken hoe onze nesten er bij staan. We controleren of de haviken al bezig zijn met het op orde brengen van hun nest, of (erger) een nieuwe plek hebben opgezocht, die wij dan mogen proberen te vinden. Wij (Han Westendorp en Wobbe Kijlstra) hebben een vaste ronde met drie haviksnesten, die we al een aantal jaren volgen.

De eerste ronde begint meteen goed. De havik bij het Gebed zonder End laat zich horen en in de buurt van het nest vinden we prooiresten. Met een beetje goede wil zie je zelfs wat pluïsjes dons op het nest. Tevreden fietsen we verder. De natuurbrug is het volgende adres. Ook hier op zoek naar de havik. Het is stil, aan het nest is niks te zien. We dwalen door het bos, op zoek naar prooiresten. Volgende keer beter, denken we als we op de fiets stappen.

Nog één blik in het bos en we zien dat er wel degelijk een havik zit. Sterker nog, er is een havik in gevecht met een kauw. De kauw probeert zich uit alle macht uit de klauwen van de havik te werken. Gefascineerd kijken we naar dit gevecht op leven en dood. De kauw lijkt te winnen en weet uit de klauwen van de havik weg te glijpen. De havik geeft niet op, vliegt achter de kauw aan, grijpt hem in de vlucht en samen storten ze in de hei. Einde oefening voor de kauw.

Onder de indruk van het schouwspel fietsen we naar het derde nest bij de Westerheide. We zien een havik vliegen. Ook hier lijkt het de goede kant op te gaan. Nog vol van het gevecht dat we mee hebben mogen maken spreken we af weer te proberen wekelijks een ronde te maken.

Grondploeg

Wij zijn van de 'grondploeg' en houden de nesten in de gaten. In het begin is het de kunst de nesten te vinden, of te zien dat er aan de nesten wordt gebouwd met verse takken. Als er dons op de nestrand verschijnt is dat een teken dat er mogelijk eieren zijn gelegd. Later, maar dan zitten we al in mei, zijn kalkspetters op de grond een teken dat de eieren zijn uitgekomen. De jongen zijn geen nestbevuilers. In de tussentijd is het zoeken naar ruipen en andere veren op basis waarvan de echte deskundigen kunnen bepalen welke havik het is. We geven onze bevindingen door aan Hanneke zodat zij kan bepalen wanneer het tijd is het nest zelf aan een nader onderzoek te onderwerpen; eerst om te zien hoeveel eieren zijn gelegd, later om de jongen te ringen. Het leven van een nestbewaker is eigenlijk heel eenvoudig.

De tweede controle is het weer 'feest' bij de natuurbrug. In het bos plekken met vacht van een ree en in de hei vinden we het karkas, met naast de kop en nodige botten een rode schoen, waar Assepoester jaloers op zou zijn, met een stilettohak van wel 20 centimeter. Onze fantasie gaat op de loop, hoe de ree aan zijn eind is gekomen. Han ziet een havik met een prooi wegvliegen, maar het nest is nog steeds niks. Bij de andere nesten zit meer

voortgang, de haviken laten zich horen en je kunt zien dat er aan het nest wordt gewerkt.

Op mijn werk kijk ik van mijn kantoor uit op een bosrand waar geregeld twee buizerds vliegen. Het zou toch wat zijn als hier ook een nest zou zitten. Het lukt me nog niet het te vinden.

In april komt er schot in. Zowel bij het Gebed zonder End als de Westerheide vinden we ruipennen, plukplaatsen en veel belangrijker, dons op de nestrand. Bij de natuurbrug ligt ook een heel pakket aan ruipennen, maar het nest ziet er onbewoond uit. Hanneke stelt ons gerust, als je ruipennen van een havik vindt, dan is het nest niet ver weg. Wij vinden het echter niet.

Buizerd

Foto: Frans van Lier

Op m'n werk krijg ik er tabak van. Dat buizerdnest moet toch te vinden zijn. En ja hoor, eind april zie ik het eindelijk. Ik blijf al die tijd vanuit mijn kantoor op het nest te hebben uitgekeken en zit nu voortaan met mijn verrekijker eerste rang als de buizerds komen aanvliegen. Op het nest zit al flink veel dons, dat belooft wat.

Ringen van de jongen

Eind mei is het zover; poepspetters op de grond rond het nest; de eerste jongen kunnen worden geringd. Op de Westerheide bevinden zich drie jongen, bij het Gebed zonder End vier, op het buizerdnest bij het werk ook vier. Zelfs bij de natuurbrug een nest met vier jongen. Wij zoeken ons ongans en vinden niks, de ringers gaan een keer kijken en zien het nest meteen. Dit is toch wel een

puntje voor onze eigen evaluatie, hoe hebben we dit kunnen missen.

Het ringen van de jongen is elk jaar weer het hoogtepunt. Het blijft bijzonder dit mee te mogen maken en een jonge havik waarbij alles nog uit proportie is vast te houden.

Jonge haviken

Foto: Wobbe Kijlstra

Bij het werk dreigt het mis te gaan. Hanneke komt als ik in vergadering zit met de Raad van Bestuur. Die moeten maar even wachten. Ik verlaat de vergadering om Hanneke het nest te wijzen. Je moet tenslotte wel je prioriteiten stellen! Om het ongemak goed te maken neem ik de Raad van Bestuur vervolgens mee naar het nest, waar Hanneke de jongen aan het ringen is.

In juni gaan we nog geregeld kijken. Dan zitten de jongen al (als takkeling) op de rand of op de takken rond het nest. Een bijzonder gezicht, bijna volgroeide roofvogels die stoïcijns op de tak blijven zitten, je lijken aan te staren en zich niet bewegen. Begin juli maken we een laatste ronde.

Waarschijnlijk zijn de nesten al leeg en de jongen uitgevlogen. Soms blijven ze nog een tijdje in de buurt en kunnen we 'onze jongen' bij wijze van spreken uitzwaaien. Het wordt het toetje op een bijzonder seizoen. Zowel bij de natuurbrug als het Gebed zonder End is het een kakofonie van bedelende en roepende haviken. Bijna bizar om in een klein stukje bos wel vijf haviken te zien. Volgend jaar begin maart mogen we weer.

Een ondergeschoven kindje: koekoek

Evert Constandse

Wij wonen op een bevoorrechte plek in Laren met een grote tuin op het zuiden. Het voorste gedeelte is een grasveld met appelbomen, met daarom heen borders met wat lagere bomen, dan is er een soort afscheiding met rhododendrons en daarachter een bosachtig, ruig stuk met de nodige volwassen eiken. Vrijwel tegen het huis staat een Californische cypres met een zeer dicht gebladerte, waar niet of nauwelijks doorheen te kijken is. Een heerlijke tuin, ook voor onze vogelvrienden. Sinds wij er wonen heb ik al meer dan vijftig verschillende vogelsoorten waargenomen.

Voerende heggenmussen

In juli zag ik een paar heggenmussen dat af en aan vloog en duidelijk een nest in de cypres moest hebben. Het begon op te vallen dat als een van de ouders bij het nest kwam er een heftig geschreeuw opklonk. De nieuwsgierigheid was gewekt en ik ging op 22 juli eens kijken of ik het nest kon zien. In de donkerte van de boom zag ik niets, maar vanuit een luie stoel (wat is vogelen dan makkelijk) ging ik de boom in de gaten houden, en zag dat een takje ineens wat uit de boom ging steken. Kennelijk zat daar wat.

Koekoeksjong bij het nest in de cypres.

Foto: Dick A Jonkers

Koekoeksjong

Ik wist niet wat ik zou zien, maar toen ik bij dat takje stond, werd ik aangekeken door twee brutale ogen in een gespikkelde kop. Ik was volledig verrast; zoiets verwacht je absoluut niet. Dat was zeker geen heggenmus. Je bent dan ineens zeer opgewonden; er maalt dan van alles door je kop en ik begon me te realiseren dat het een koekoeksjong moest zijn. Ik herinnerde me dat ik de afgelopen tijd wel eens een

koekoek in de verte had gehoord, maar had dat verder niet echt geregistreerd. Natuurlijk geloof je je eigen ogen niet; dit moest door een expert bevestigd. Meteen onze onvolprezen Dick Jonkers gebeld. Hij was graag bereid meteen te komen, ook al kon het loos alarm zijn. Dat had hij wel vaker meegemaakt. Toen Dick kwam, zat het beest nog steeds verscholen in de cypres op het takje. Hij bevestigde mijn determinatie. Geen twijfel mogelijk: een koekoeksjong! Gelukkig is door hem ook een foto gemaakt, die hierbij als bewijs dient. Het is maar goed dat Dick onmiddellijk is gekomen, want de volgende dag heb ik alleen 's ochtends nog wat geschreeuw gehoord, maar die dag is hij uitgevlogen. Het uitgenodigde kraambezoek heeft alleen de foto gezien.

Heggenmussen en koekoeken in Blaricum

Inmiddels heb ik van Dick begrepen dat de heggenmus een bekende waardvogel is in bomen, struiken, heggen en struwelen in meer of minder open, bosrijke gebieden. In 'Vogels tussen Vecht en Eem' (Jonkers et al. 1987). staat beschreven dat in Blaricum drie maal een jonge koekoek is aangetroffen in een heggenmussenest. Ons huis ligt in een bosrijke omgeving zo'n vijfhonderd verwijderd van de Noorderheide en de Blaricummerheide. Hoewel het, zo dicht tegen het huis aan, een uitzonderlijke plek is voor een koekoeksjong, zijn de omstandigheden dus geschikt bevonden door de koekoeksouders. Ik ben wel een enthousiaste, maar zeker geen goede vogelaar, en hoewel het geen enkele verdienste van mij is, heeft het me toch met een soort van trots vervuld dat juist ons huis was uitgekozen voor deze bijzondere gebeurtenis. Mocht er zich in onze tuin weer wat bijzonders voordoen; ik laat het weten.

Geraadpleegde literatuur

Jonkers, D.A., R.A. Kole & J. Taapken 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum: 245.

Excursie Bargerveen (verslag)

Martijn van Reijendam

Op zaterdag 21 juni 2014 was het weer zover: de jaarlijkse excursie naar het betoverende Bargerveen in Drenthe, tegen de Duitse grens aan, stond weer voor de deur. Iets wat bij mij in elk geval synoniem staat voor: vroeg uit de veren, een lange en vermoeiende dag, maar bovenal genieten met een hoofdletter G wel te verstaan.

Toen we aankwamen was het meteen al raak: een wegvliegend mannetje wieweewa! Het gebeurt helaas niet zo vaak dat je deze mooie vogel te zien krijgt. We hebben bij de parkeerplaats ook een tijd staan kijken naar een aantal jonge gekraagde roodstaarten, dat zich naar hartenlust liet bekijken. Na zo'n 15 minuten gingen we op pad. Het duurde niet lang of we zagen op een hek een aantal jonge grauwe klauwieren zitten. Door de grote afstand waren die toch niet zo heel erg gemakkelijk te herkennen.

Op een gegeven moment - we waren nog niet eens halverwege - kregen we te maken met wat regenbuien. We hebben zo'n 40 minuten geschuild voordat we weer verder gingen en van de nood maar een deugd gemaakt door wat te eten en te drinken. Je kunt je afvragen of het nou net hier in het Drentse Bargerveen zo moest regenen. Achteraf bleek dat het in de rest van Nederland gewoon droog was geweest. Laten we het er maar op houden dat we wat dat betreft gewoon een beetje pech hebben gehad.

Het mag dan wel eventjes geregend hebben, gelukkig hielden we het de rest van de dag verder wel droog. Met een temperatuur van ruim 20 graden Celsius was het in mijn ogen geen

onaangenaam excursieweer.

Toen we op een gegeven moment bij een grote uitzichtheuvel aankwamen, waar we vorig jaar zo mooi een zomertortel hadden gezien, hoopte ik dat die zich daar nog een keer aan ons zou willen vertonen. Helaas kregen we deze mooie en zeldzame vogel niet in beeld. Hij liet zich tijdens de excursie wel horen op een andere plek. Volgende keer beter. Op een gegeven moment liepen we langs een grote vlakte met enkele bomen. Onze altijd opmerkelijke Carel de Vink merkte op dat er op een grote afstand een grote vogel in een van die bomen zat. Meteen werd de enige meegenomen telescoop in stelling gebracht en de verrekijkers op de boom gericht. Er bleek een mooie boomvalk in te zitten. Voor mij was dit in elk geval een nieuwe soort!

Uiteindelijk kwamen we moe maar voldaan rond 16.00 uur weer aan bij de auto's. Dick Jonkers, onze excursieleider voor deze dag, had aan het begin al voorgesteld om na de excursie in het plaatselijke café nog wat te drinken en na te praten als afsluiting. De negen deelnemers hadden 82 soorten bij elkaar gesprokkeld op deze eerste dag van de zomer. Hieronder bevonden zich, behalve de reeds eerder genoemde soorten, ook de kensoorten van het Bargerveen (geoorde fuut, blauwborst en grauwe klauwier). Van de steltlopers gaven tien soorten acte de présence, waaronder vroege trekkers als witgat, bosruiter en oeverloper. Een spotvogel - waar vind je die nog in het Gooi - liet zich horen.

Dick, hartelijk dank voor deze prachtige excursie!

Bargerveen

Foto: Dick Jonkers

Vrijwilligers gevraagd voor hulp bij oeverzwaluwenwand in Hilversum

Na het succes met de kunstwand voor oeverzwaluwen op het terrein van de RWZI in Huizen worden de mogelijkheden onderzocht voor de bouw van een dergelijke wand op de nieuwe rioolwaterzuiverings-installatie in Hilversum-Oost. Jelle Harder heeft zich bereid verklaard te willen onderzoeken of hier toestemming voor te krijgen is. Een eerste sondering bij de verantwoordelijke bestuurder van Waternet/AGV had als resultaat, dat deze de bouw van een wand een goed idee vindt. De tweede stap is nu dat overleg over het plan moet worden gevoerd met Waternet/AGV. Daarna zal worden nagaan of bij een positief besluit de financiering rond te krijgen is. Er is echter ook nog een andere grote maar. Er zijn tenminste vijf vrijwilligers nodig voor onderhoud en monitoring. Pas wanneer die zich hebben aangemeld kunnen de procedures in gang worden gezet. Waternet kan

zelf deze jaarlijkse werkzaamheden niet voor haar rekening nemen. Zij zijn mogelijk wel bereid hun medewerking te verlenen aan de realisatie van de bouw van een kunstwand als het onderhoud budgetneutraal is.

Er is een voorkeur voor leden die in Hilversum wonen, maar enthousiastelingen van elders zijn natuurlijk ook altijd welkom. Van hen wordt verwacht dat zij jaarlijks een keer in mei, juni en juli het aantal bewoonde nesten tellen dat in de wand aanwezig is. Tegelijkertijd kunnen zij dan ongewenste begroeiing verwijderen. Verder moeten zij ieder jaar rond half maart de nestgangen reinigen en opvullen met zand. Aanmelden voor deze activiteiten graag naar de Werkgroep Zwaluwenonderzoek: dickjonkers@telfort.nl / 035-5260456/0653610590

Oeverzwaluwen

Foto: Frans van Lier

Ontvangen literatuur

Samenstelling: Paul Keuning

Een persoonlijk gekleurde selectie uit de vogeltijdschriften.

Een duik in de tijdschriften. Eén artikel wordt wat diepgaander besproken.

Wie is er nog geïnteresseerd in neergepende en van tekeningen voorziene verslagen van fiets- vogeltochten uit de jaren vijftig of nog eerder? Bij de verhuizing, bij het leeghalen van het huis van opa, krijgen zulke logboekjes en schriftjes met grote regelmaat de bestemming 'papiercontainer'. Maar wat is dan de meerwaarde van die oubollige, gedateerde stolsels uit het recente verleden?

Volgens Gerard Ouweneel kunnen we zo veel te weten komen over onze landschappen. Nederland had nog geen rustgebieden, heel Nederland was één groot rustgebied! Met daarin ongestoord de vogels: nota bene nog volop korhoenders in de Soesterduinen!

Uit 'De Kruisbek' jrg 57 (3) juni. 2014, Vogelwacht Utrecht

Gerard Ouweneel 'Wees zuinig op oude vogeldagboeken'

Als verantwoordelijke voor 'bibliotheek en archief' was ik blij verrast door dit artikel van Gerard Ouweneel. Heel opvallend dat uitgerekend dit jaar de Centrale Bibliotheek in Den Haag en Naturalis in Leiden bij onze Vogelwerkgroep aanklopten om alle jaargangen van De Korhaan te digitaliseren en zo voor het nageslacht toegankelijk te maken. Dank aan Wim Leclercq die alles vanaf het eerste nummer afstond voor dit project. Andere vogelwerkgroepen hebben al in een eerder stadium hun waarnemingskaartjes per gebied en per vogelsoort in de computer staan. Het historisch besef begint ook in de ornithologie door te dringen. Nog maar een paar jaar geleden werd de Club van Nederlandse Vogelkundigen (CNV) na honderd jaar opgeheven. Gelukkig is de nalatenschap van deze club niet bij het oud papier terecht gekomen, maar is intussen de Avifaunistische Kring Nederland (AKN) opgericht, gedeeltelijk bestaande uit dezelfde mensen als de leden van de vogelkundigenclub.

Veiligstellen van nationaal ornithologisch erfgoed is een van de doelstellingen van de AKN. Niet het bewaren van logboekjes alleen met lijstjes van vogelsoorten op een bepaalde datum, maar nauwkeurige veldwaarnemingen en interpretaties, soms verluchtigd met eigen tekeningen en anekdotische belevenissen, die inzicht geven in veranderingen van het landschap en de avifauna daarbinnen. Wist u bijvoorbeeld dat in 1910 Jan P. Strijbos met zijn broer het hele land door fietste om samen alle ooievaarsnesten te tellen? Ze kwamen uit op 500 bewoonde nesten. De AKN probeert te voorkomen dat dergelijk uniek materiaal bij het

huisvuil belandt; observaties waar onderzoekers nu hun vingers bij af zullen likken.

Even drie voorbeelden van uniek ornithologisch, historisch materiaal dat gelukkig niet verloren is gegaan:

Rinke Tolman

In het vorig jaar verschenen boek *Kieviten & Plevieren* van Sake Roodbergen beschrijft Rinke Tolman alsof het een spannend jongensboek betreft, in het hoofdstuk 'Eindelijk verschalkt' hoe hij in 1928 toen de kleine plevier besloep en uiteindelijk het nest vond. Dat in een tijd dat deze soort nog nauwelijks in Nederland broedde. En passant somt Tolman op zijn speurtocht door de Soesterduinen nog wat soorten op die daar toen heel gewoon waren: de duinpieper, korhoen, grauwe klauwier, wulp en tapuit.

Frans Kooijmans

Op zware heren-fietsen, bepakt en bezakt met foto- en kampeerspullen, werd in 1935 samen met de gebroeders Tinbergen, Wim van Dobben en Joost ter Pelkwijk een tocht door Nederland gemaakt. Het doel was om eerst

goudplevieren in de Peel te zien. Vandaar ging het naar Hulshorst waar – heel zeldzaam toen – een havik zat te broeden. Dit feit zegt wel wat over de omgang met roofvogels in die tijd. O ja, bij de Kromme Rijn zagen ze veel visdiefjes. 405 Kilometer op de fiets in één paasweekende!

In mei 1940 was dienstplichtig soldaat Kooijmans op de Grebbeberg gelegerd. Nog geen veertien dagen later lezen we in zijn aantekeningen, zat hij al weer in schuilhutjes kieviten en grutto's te bespieden op hun nest.

En zelfs na zijn tewerkstelling in Duitsland ('43) bleef hij vogelwaarnemingen noteren rond de slaapbarakken. Een origineel perspectief om zo de bezettingstijd mee te beleven!

François Haversmidt

Al op zijn veertiende publiceerde hij in *De Levende Natuur* over vogels in de provincie Utrecht. Deze in 1987 overleden vogelkenner was doordrongen van de noodzaak om te registreren en te bewaren. Goed dat zijn dagboeken en archief nu zijn veilig gesteld in Naturalis in Leiden.

Tot nu toe was het niet zo duidelijk waar je met je historische materiaal naar toe moest. Gerard Ouweneel werd een paar jaar geleden opgebeld door een Haagse vogelaar. Waar moest hij naar toe met de door zijn vader gemaakte vogelfilms. Eén film ging over de vroeger in het Gooi voorkomende korhoenders. Duizenden feiten en waarnemingen van vogelaars uit het hele land worden door SOVON geordend tot tabellen en trends. Maar op het conserveren van foto's en films, daar is SOVON niet op ingericht. En hoe zit het met de dagboeken, archieven, film- en fotomateriaal die wij nog in dozen thuis op zolder hebben liggen? De Avifaunistische Kring Nederland helpt om dit materiaal in veilige bewaring te krijgen. De AKN is een sectie van de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU). Kijk voor meer informatie op de site van www.akn.nou.nu. Lid worden kost maar € 15 per jaar.

Wat stond er nog meer aan interessante artikelen in de vogelbladen?

Er was weinig aanbod, het was voor de redacties van de meeste vogelwerkgroepen ook duidelijk vakantie.

De Dompheorn jrg. 48 (1&2) 2014 Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden. A. Kant van de weidevogelgroep meldt dat de aanhouder wint. De teruggang van de grutto en andere weidevogels is een halt toe geroepen door goede communicatie met de boeren. P. Solleveld van de nestkastenwerkgroep schrijft, dat er maar liefst twee van de twintig kasten bezet zijn door de grauwe vliegenvanger. De uit vijftien man bestaande vogelwerkgroep is zeer ambitieus bezig met een vogelcursus, excursies organiseren, project zwarte stern, meewerken aan het ringen van ooievaars dat door STORK werd uitgevoerd en watervogeltellingen.

In nr. 2 een leuk artikel van J. Noordijk: 'Biodiversiteit in een nestkast', over welke beestjes je allemaal aantreft in een nestkast. Dat zijn er meer dan je zou denken: vlooiën, pseudoschorpioenen, keversoorten, oorwurmen, pissebedden en spinnen. Dit jaar bevonden zich vijf jonge ooievaars in één nest,

waarvan er twee het juveniele stadium bereikten. Met een vorig jaar geringde ooievaar was het niet goed afgelopen: elektrocutie in Marokko.

Fitis jrg. 50 (2) 2014 Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland. Hans Vader: 'De ondergang van de Vossen-Weerlanerpolder', een plasdrasgebied tussen Bennebroek en Hillegom. Het is een van de rijkste natuurgebieden van Zuid-Holland met grote aantallen orchideeën en in deze polder doen de weidevogels het nog steeds goed. Nu krijgt dit gebied de bestemming recreatiegebied. M. Kuiper: 'Een goed bericht uit weidevogelland': met de grutto's bij Spaarnwoude gaat het weer in stijgende lijn. V. v.d. Spek & L. Geelen: 'Terugkeer van de raaf?' In en rondom de Waterleidingduinen werd hij de afgelopen winter regelmatig waargenomen. R. Jason; 'Vier jonge slechtvalken geringd op de straaltoren in de Waarderpolder'. C. v. Deursen: 'Krakeend besloot stadsvogel te worden'.

P. Davids: 'Ijsvogels zijn de winter goed doorgekomen'. Chr. Brunner: 'Wat doen we als amateur natuurliefhebber tegen overtredingen van de flora en faunawet?' Meldt het aan een bestuurslid, die het vervolgens namens de Vogelwerkgroep aanklaagt bij de toezichhouders. Dat legt meer gewicht in de schaal. F. Cottaar 'Spanning op de ringbaan'.

Het Vogeljaar jrg. 62 (1) 2014. Tijdschrift voor vogelstudie en vogelbescherming. G. Ouweneel: 'Dwergganzen, terugval in 2011-'12'. G. Cadée en E. Bonne: 'Uit het dagboek van Jan Verwey: Hoogwaterschade op Griend in 1918' Een schitterende illustratie van wat Gerard Ouweneel hierboven bepleitte in 'Wees zuinig op oude vogeldagboeken'. Verwey hield zijn hele leven dagboeken bij. Paul van der Poel: 'De klapekster, een waakzame slager'. B. Anvelink 'Is er toekomst voor de Grote Karekiet in het Zwarte Meer?'

Het Vogeljaar jrg. 62 (2) 2014 M. Boer: 'Wat maakt vogels zo interessant?' Een stukje evolutie. Dick Jonkers: 'Jaap Taapken Vogelparade' Het is elk jaar weer een feest om zo'n verzameling kwaliteitsfoto's bij elkaar te zien. J. Philippona: 'Over de kuifleeuwerik'. We zijn genoodzaakt om naar Zuid-Europa af te reizen om van deze soort en haar zang te genieten. Chr. van Orden en N. Paklina: 'Grauwe klauwier en sperwergrasmussen in Midden- en Oost-Europees Rusland'. H. Greven: 'Oxygen Resort, een groen lustoord vol exotische vogels in

Paramaribo'.

Sovon-nieuws jrg. 27 (2) juni '14 J. v. Bruggen: 'De blauwe reiger veert op uit diep dal'. A. de Jong: 'Op pad met een atlasteller'. J. v. Bruggen: 'Zomergroepen en slaapplaatsen van spreeuwen tellen'.

K. Koffijberg en Chr. v. Turnhout: 'Betrouwbaarheid van ganzen- en zwanentellingen onder de loep genomen.' R. Buiten met het portret van deze wetenschapsjournalist die het trekgedrag van kiekendieven en van de koekoek onderzocht'.

Vanellus jrg. 67 (3) juni 2014. Orgaan van de Bond Friese Vogelwachten. U. Hosper: 'De zwarte sterns van de Smalle Ee'. Lees welke voorzieningen er getroffen zijn om van 2013 een topjaar te maken voor wat betreft het aantal broedvogels. W. Bruinsma: 'Murk Nijdam, hét voorbeeld van een weidevogelboer'.

't Zwaalfje jrg. 3 (1) april/mei '14. Nieuwsbrief Vogelwerkgroep Berkelland. H. Overbeek: 'De Kauw'. C. van Beinum: 'Een verrassende ontmoeting met een waterspreeuw'. H. Waanders: 'Het zwaluwenproject'.

De Tringiaan jrg. 37 (2). Vogelwerkgroep Schagen e.o. H. Wolfswinkel: 'Watervogeltelling in Schagerkogge en Zijpepolders'. H. Wolfswinkel: 'Ijsvogels', ze worden wel waargenomen in de omgeving van Schagen, maar broedparen zijn (nog) niet vastgesteld.

De hier besproken tijdschriften zijn er voor alle leden van onze vogelwerkgroep. Nieuwsgierig geworden naar een van de zeer beknopt samengevatte artikelen? Neem op een lezingavond even contact op met één van de bestuursleden, of met Paul Keuning 06-54146530 (N.B. mijn mobiele nummer is gewijzigd!)

Ijsvogel

Foto: Paul v.d. Poel

Programma

De lezingen en de contactavonden worden gehouden in de Infoschuur 't Gooi, Naarderweg 103A, 1217 GL Hilversum (bij de natuurbrug).

Aan de excursies kan worden deelgenomen door alle leden, zonder aanmelding vooraf.

Veranderingen worden aangegeven op de website en via de digitale nieuwsbrief.

Check vooraf de website a.u.b.!

Het programma op de website is leidend ten opzichte van onderstaand programma.

Donderdag 18 september, 20.00 uur: Sterns.

Een lezing over de sterns op Griend en in Afrika die door Jan Veen gehouden wordt. Jan Veen is zijn hele leven al betrokken geweest bij het wel en wee van Griend, het kleine vogeleiland tussen Harlingen en Terschelling. Als jong onderzoeker waren hij en zijn vrouw vogelwachter op het eiland en deed hij onderzoek naar grote sterns. Nog steeds adviseert hij Natuurmonumenten over het beheer van het eiland met zijn grote broedkolonies. Het gaat echter de laatste jaren niet meer zo goed met de grote sterns. Daar zullen we zeker wel wat meer over horen! Jan heeft de laatste jaren ook veel onderzoek gedaan aan de relatie tussen sterns in Senegal en visserij. Dr. Jan Veen is een begenadigd spreker en een goed fotograaf, die garant staat voor een boeiende avond over het wel en wee van de Grote Sterns en Griend!

3-5 oktober: Najaarsweekend Vlieland

We verblijven in groepsaccommodatie Twest Endt, Vlieland, tel. 0562-451397. Website: www.twestendt.nl. De kosten voor dit weekend bedragen € 85,- per persoon, exclusief fietsuur. De overtocht dient u zelf te betalen. Inschrijving vindt plaats op volgorde van ontvangst én betaling. De voorwaarden voor excursies zijn van toepassing (zie het inschrijfformulier). We willen vrijdag uiteraard genoeg tijd overhouden om vogels te kijken, dus vragen we iedereen om de boot van 09.00 uur vanuit Harlingen te nemen. Het inschrijfformulier kunt u downloaden via het programma op de website www.vwggooi.nl en dient z.s.m., maar uiterlijk voor 15 september, volledig ingevuld en ondertekend te worden gezonden naar: P. Jansen, Westkade 337, 1273 RL Huizen of gmail: pewjansen@hotmail.com.

Donderdag 16 oktober 20.00 uur: lezing 'De Lepelaar in Nederland, grenzen aan de groei?' door Petra de Goeij. Sinds in de jaren tachtig de oude kolonies in het Naardermeer en het Zwanewater verstoord werden door vossen, is het aantal kolonies sterk toegenomen, net als het aantal broedparen. Lepelaars broeden nu op alle Waddeneilanden en in het Deltagebied. Het gaat goed met de lepelaar, maar hoe weten we dat? Gaat de groei door of vlakt die af? Waardoor? Petra de Goeij werkt op het Nederlands Instituut voor Zeeonderzoek (NIOZ) op Texel en is coördinator van de werkgroep Lepelaar.

Zondag 19 oktober: excursie Corversbos, o.l.v. Fred van Klaveren.

Vertrek om 07.30 uur vanaf Parkeerplaats Algemene Begraafplaats Beresteinseweg, ter hoogte van de woonboten. We vertrekken op tijd. Afhankelijk van het weer duurt de excursie tot ca. 10.30 uur. Vogeltrek en contactroepjes met uitleg van Fred van Klaveren op de akkers van het Corversbos. Vanaf deze locatie kunnen veel trekvogels worden waargenomen. In oktober zijn dit vooral ganzen, Kieviten, leeuweriken, lijsters en vinken. Kans op slechtvalk, boomleeuwerik, appelvink en andere doortrekkers en eerste wintergasten. We staan stil, dus evt. stoeltje mee, brood en drinken en warme kleding. Vergeet je kijker/telescoop niet!

Zondag 2 november Oostvaarders plassen, o.l.v. Antje van Slooten en Peter Jansen

Vertrek 9.00 uur NS-station Bussum Zuid. Oostvaardersplassen, altijd spannend; hoe is het weer, hoe zijn de wegen, mogen we er wel of niet wandelen. Toch valt er altijd veel te zien, veel overwinterende eenden, ganzen, zwanen, een enkele ruigpootbuizerd, wulpen, maar ook kans op een goudhaantje, kleine bonte specht, klapekster en met een beetje geluk de zeearend. Beleef de nieuwe natuur!

Vrijdag 7 november 19.30: Presentatie werkgroep broedvogelinventarisaties, o.l.v. Dirk Prop en Piet Spoorenberg (einde 22.00 uur).

In 2014 hebben we weer verschillende broedvogelinventarisaties uitgevoerd in ons werkgebied. Op deze avond zullen we de resultaten hiervan presenteren. Ook zullen we ingaan op de ontwikkeling van de kolonies purperreigers en vertellen over broedgevallen van velduil en nachtzwaluw. We kijken daarna vooruit naar de gebieden die genomineerd zijn om volgend jaar te inventariseren.

De avond is bedoeld voor iedereen die wil weten welke vogels er in het Gooi en omstreken broeden en/of een actieve bijdrage wil leveren aan de broedvogelinventarisaties. Ook als je geen of weinig ervaring hebt met inventariseren, ben je van harte welkom. Je hoeft dus geen deelnemer te zijn aan de werkgroep, je mag de avond ook gewoon als toeschouwer bijwonen.

Let op, begintijdstip en dag zijn afwijkend!

Zondag 16 november: Ganzen o.l.v. Wouter Rohde.

Vertrek 8.00 uur vanaf NS-station Bussum Zuid. Als vervolg op de excursie in februari gaan we nu op zoek naar de eerste groepen overwinterende ganzen. We laten de route afhangen van de meldingen in de voorafgaande week. We zijn de hele dag weg.

Donderdag 20 november 20.00 uur: Algemene Ledenvergadering (ALV), daarna lezing.

Na de ALV geeft Dick Jonkers een lezing over het zwaluwenwerk van de Vogelwerkgroep.

Zondag 30 november: Biesbosch, o.l.v. Poul Hulzink en Arnold Top

We vertrekken om 9.00 uur van NS-station Bussum Zuid en zijn naar verwachting omstreeks 15.00 uur terug. Aan de randen van de oorspronkelijke Biesbosch, een uitgebreid stelsel van graslandpolders, wilgengrienden, rietzomen en kreken, zijn en worden diverse akkerbouwpolders onder water gezet. Het doel is waterberging bij hoog water in de winter en het vroege voorjaar. Onze veiligheid dus! Dit levert aantrekkelijk broed-, verblijf- en overwinteringsgebied op voor veel soorten watervogels. Ook is er grote kans op diverse roofvogels waaronder de zeearend. We zullen de 'vernatte' polders Maltha en de Noordwaard in de Brabantse Biesbosch bezoeken. Dan steken we de Nieuwe Merwede over met de pont bij de Kop van 't Land en bezoeken het natuurproject Tongplaat in de Dordtse Biesbosch.

Zaterdag 13 december Eempolders, o.l.v. Peter Jansen en Piet Spoorenberg

Fietsen vanaf de theetuin om 9.00 uur, rondje door Eempolders en langs het Eemmeer. Wintergasten in polder en op het zoete water. We zijn om 13.00 weer terug.

Eempolderexcursie, een paar jaar geleden.

Foto: Renée Beekman

Voorwaarden deelname excursies

Excursies

De in het programma aangekondigde excursies zijn, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld, bedoeld voor leden en huisgenootleden van de Vogelwerkgroep. Aanmelding vooraf is niet nodig, tenzij dit expliciet is aangegeven. Het meenemen van introducés ter kennismaking met de activiteiten van de Vogelwerkgroep is alleen toegestaan nadat de coördinator van de subgroep Excursies hiervoor toestemming heeft gegeven. U wordt dringend verzocht geen kleine kinderen en geen honden mee te nemen.

Een excursie **binnen** ons werkgebied vertrekt vanaf de plaats c.q. het natuurgebied waar deze wordt gehouden.

De juiste plaats staat in het programma vermeld.

Bij excursies **buiten** ons werkgebied wordt vertrokken vanaf NS-station Bussum Zuid (aan de zijde van het Bastion Hotel), tenzij anders vermeld. Er wordt gestreefd naar het gebruik van zo min mogelijk auto's. Leden die niet over een auto beschikken kunnen vanaf dit verzamelpunt meerijden. Het is gebruikelijk dat de autokosten met de eigenaar/berijder worden verrekend. Van deelnemers aan de excursie wordt verwacht dat zij vóór de aangegeven tijd aanwezig te zijn, zodat op tijd vertrokken kan worden.

In principe gaan excursies altijd door. In sporadische gevallen (bijvoorbeeld als gevolg van extreme weersomstandigheden) vervalt een excursie of wordt deze doorgeschoven naar een andere datum. Wijzigingen op korte termijn worden (tot een dag voor de excursie) in het programma op onze website www.vwggooi.nl vermeld. Het programma op de website is leidend ten opzichte het programma in De Korhaan.

Weekends en excursies waarvoor betaald moet worden.

Indien betaald moet worden voor een excursie of voor een excursieweekend dienen de deelnamekosten altijd volledig te worden betaald. Bij de aankondiging wordt een datum genoemd waarvoor betaling dient te hebben plaatsgevonden. Deze deadline voor betaling is ongeveer tussen 6 en 8 weken voor het betreffende weekend of excursie. De volgende annuleringsregeling is van toepassing. Bij afmelding tot 4 weken voor het begin van een weekend of excursie waarvoor betaald moet worden, wordt 75% terugbetaald, bij 3 weken 50% en bij 2 weken 25% en bij 1 week 0%.

Overzicht ledenmutaties

Adreswijzigingen

E. Lam	6983 HK Doesburg
K J. Wolters	1399 GR Muiderberg
H. Rijvers	1403 PJ Bussum
J. van Onna	3741 VG Baarn
M. Wolters	1399 GR Muiderberg
M. Bakker	3768 ML Soest
F. de Boer	1213 TZ Hilversum

Opgezegd

D. Laout	1218 BM Hilversum
LB. Berris	1411 ER Naarden
J. Dijkma	3761 AC Soest
P C J. Dijkma-Deijkers	3761 AC Soest
M. Nijhof	1251 BV Laren
A. Nijhof-Beunk	1251 BV Laren

De fuut

Bert Roelofs geeft informatie over de fuut op de achterkant van dit nummer.

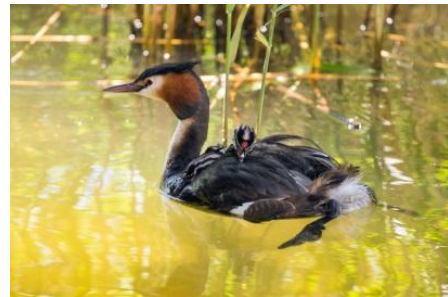
De fuut, wetenschappelijk benoemd als *Podiceps cristatus*, is een van de 23 soorten uit de familie Podicipedidae (de futen), waarin zich naast het geslacht *Podiceps* nog vier andere geslachten bevinden. Deze familie bestaat uit watervogels die zich doorgaans ophouden in meren en rivieren. Naast de fuut komen in Nederland de dodaars, de geoorde fuut, de roodhalsfuut en tijdens de trek ook regelmatig de kuifduiker voor. Het zijn allemaal goed geoefende duikers, met een lichaamsbouw die zich ook goed leent voor het zoeken van voedsel onder water. Doordat de poten, overigens zonder zwemvliezen, tamelijk achteraan het lijf zitten kunnen ze zich goed voortstuwen in het water en navigeren; maar op het land kunnen ze daardoor slechts moeizaam uit de voeten. Ik geloof dat ik zelfs nooit een fuut op het land heb gezien, wat ik ook niet zo gek vind, gezien het onhandige gestuntel als ik ze alleen al hun nest zie beklimmen. Het eigenlijke nest bevindt zich aan de waterkant, een drijvend plateau van waterplanten, waarin doorgaans drie tot vier eieren worden gelegd.

Tijdens de baltsperiode wordt eerst een soort liefdesnestje gebouwd. Die balts is een prachtig stukje synchroon ballet, de borsten hoog uit het water, de koppen naar elkaar gericht met lang gerekte hals en de dan felgekleurde kragen opgezet. In de winter verdwijnt de kraag, waardoor een tamelijk witte kop resteert, met een donkere kruin en een witte streep boven het oog.

Baltsritueel van een futenpaar, gefotografeerd door Bert Roelofs

De jongen hebben een zwart wit gestreept boevenpakje aan. Koddig is het altijd weer om een fuut langs te zien zwemmen en dan ineens een klein kopje onder de veren te zien uitsteken, en dan nog een, en plotseling weer een. Als de kleintjes wat groter worden zie je zo'n oudervogel soms als een kiepauto omhoog uit het water komen en tuimelen de jongen pardoes in het water, vaak naarstig proberend weer op de rug omhoog te klauteren. Dat lukt ze alleen maar als de ouder het ook toestaat. Ongelooflijk ook om te zien hoe die kleintjes in staat zijn flinke vissen naar binnen te werken en er niet voor terugdeinzen voor te kruipen en te proberen een visje van de ander af te pakken.

Fuut met jong, gefotografeerd door Bert Roelofs

Evolutionair plaatsen de futen de wetenschappers nog steeds voor vraagtekens. Sibley-Ahlqvist veronderstelde een hoge mate van verwantschap van de futen met de ooievaarachtigen, maar volgens later onderzoek is dat niet het geval. Volgens Hackett is er zelfs geen enkele sprake van verwantschap met de groep van de 'watervogels' (Aequornithes), wat wel het geval is met bijvoorbeeld de zeeduikers, maar is er vooral verwantschap met de flamingo's en, weliswaar in mindere mate, met de zandhoenders en de duiven.